Nr. 8. | HAMICPE | שנה שביעית.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.
ברכת מז"ט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרים
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקום בית הדאר הקודם.
קאנטא שלפאסטשעק נומר 76.918
האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה
„HAMICPE“ Kraków,
(בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreich)
בע"פ: רחוב סעבאסטיאנא 32

המצפה

ערתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה
באוסטריא אונגרן:
לשנה . . . . —.7 כתרים
לחצי שנה . . . . 3.50 „
לרבע . . . . 1.75 „
באשכנז:
לשנה . . . . —.8 כתרים
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.

„רמת המצפה“
נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולה עתה משהיה ומכיל חמר ספרותי יותר מאשר עד כה.
אין הנחה מהמחיר.

Kraków, 18 Lutego 1910. | גליון ח. | קראקא, ט' אדר ראשון פ' תצוה תר"ע.

הננו מברכים ברגשי כבוד ובידידות את ידידנו מר יוסף פינער בבאכניא לארוסו עם מ' רגינא בעק ביאסלא במז"ט. פייבל לויב הבכור, פייבל לויב הצעיר, מישה שפעט — באכניא.

פצעי־אוהב.

שתי השנים האחרונות הולידו בגליציא מאורעות ידועים, שהבליטו מאד את הכרח הסתדרות-החרדים, אשר כמעט כלם חסידים בארץ הזאת. ועתה מדוע איפוא יושבים הם בחבוק ידים? ואם ה„צאן“ לא ידעו לדבר, מדוע יחרישו ה„רועים“? קהות-חושם נגד תביעות הזמן לא תנקה אותם, כי נבונים כבר העירום עליהן והזהירום. החסר מדרגת ההשכלה הדרושה למפעל כללי כזה — בעוכריהם? הן עוד לא פסו אנשי תבונה, אשר בהפיק-לב יחושו לעזור, אם אך ישרק למו. אבל הנה פתרון החידה! הרועים מביטים בלי המדה ובחשבנות על כל דבר חדש... ולמה יבקשו הדישות אם שבעי-רצון הם גם מן המצב הנוכחי?... החזיון הזה זר מאד בלי ספק: איככה צרכי הגוף כלו לא יהיו צרכי הראש גם הוא? הנאמר שהדג מסריח מראשו? זאת היא פרי הדגנרציה הלזו, אשר עשתה את האדמורו"ת לפרזיטות, שעטרתה הולמת גם הדיוטות וגבר לא-יצלח, ואת החסידות, שיסדו הבעש"ט הקדוש ותלמידיו, לרדיפה אחרי מופתים... הדגנרציה הלזו אינה ידועה לאלה, שהיא מביאתם הסכנה, עקב אשר נעם-אמונתם החולנית יכה אותם בעורון מאין במוהו! ועל־כן הסכנה כה גדולה ועצומה בגשמיות וברוחניות.

אמנם כן הוא! נקח נא לדוגמא את שאלת-הגמנזיה העבריה. כל בעל-שכל-בריא יוכח במעט התבוננות, כי למודי בית-ספר זה, לא רק שאינם מתנגדים לדת, כי אם יכולים עוד, בצורה הנאותה, לחזקה. לא בלמודים ההם כשהם לעצמם, כי אם במגמת-המורים והמחברים תלויה נטית התלמידים לימין או לשמאל. מלחמת-האשכולה במערב ארופה מעידה על אמתת הדברים. גם פה יצדק המאמר: צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. נערי בני ישראל המבקרים גמנזיות נכריות לא ישטו מארחות דתם בעבור הלמודים, כי־אם ע"י ההשפעה הנכריה, אשר הם עומדים תחתיה. הכמינו שבימי הבינים יוכיחו, כי בנים הדברים האלה, למרות ידיעתם הרחבה בחכמות זרות, היו דבקים בד' ובתורתו. אולם בהם לא אשתמש, ליסד את דברי, יען ארע את התשובה הרגילה: „מהם ראיה? אם הראשונים כמלאכים וכו'“. ההוה גם הוא יוכל לתת לנו הוכחה שלמה. הביטו נא ארצה אשכנז. בתי-ספר תבונים וגבוהים, בעמדם תחת השגחה ארתודוקסית, מוציאים מתוכם דוקטורים ופרופסורים יראי שמים במלא מובן המלה, יראי שמים, אשר גם אדמורינ"ו יספרו בשבחם, בבואם ממקומות הרחצה. ואולם נסו נא, לבקש את האדמורי"ם ההם, כי יתנו הסכמתם ליסוד גמנזיה ארתודוקסית בארצנו, ותראו איזו פנים המוצים יעמידו לכם. שנאה נפשם לשמוע הצעה כזאת, אף כי להתבונן בה ולבחנה, ואם יהין איש לגשת אל זה המפעל בלי הסכמתם, אז ירדפוהו באף עד חרמה. הרב הד"ר יונג יודע לשיר מזה שיר מלבב. על מה כל החרדה הזאת, אחרי אשר הנסיון יורה, כי בית-ספר כזה המונהג לפי תכנית ארתודוקסית והעומד תחת כנפי יראי ד' ושומרי מצוותיו איננו מסכן את הדת כלל וכלל? הדבר פשוט מאד: מרגישים המה באופן-אי-סטינקטיבי, כי אור הדעת היוצא מנרתקו יוכל אולי להרגיזם ממנוחתם. אפס כי מעטים מאד אלה ביניהם המחוננים בהבנה פסיכולוגית, שיוכלו להכיר את הסבה האמתית של המאון הזה. רובם ששטחיים הם בלי-מצרים, סרובם זה מתיצב מול עיני דמיונם בצעיף של קנאת ד' צבאות, ועי"כ היא מתבטאת באמץ, בבטחה ובהתלהבות, אשר בביר כחה לעורר רגשי־כבוד בעדם גם בלב אי־חסיד, אם אך רפיון-שכל מנת-חלקו, מכ"ש בלב חסידים, הנמשכים אחרי מנהיגיהם באמונה, אשר לעולם לא תדע חשבון ובקרת.

הנזק הרוחני, אשר יצמח מהבגידה המסתרת ההיא, גדול מאד. בימינו אלה, אשר שמש דהשכלה תשלח קויה אף לזויות הכי־חשוכות, לא יתכן עוד להעלים קסם יפיה לבני-הנעורים ולהכחיש להם נחיצותה בחיים. כל נער בזה"ז יערוג ויתאו לאור באורה וכל יגיעות אבותיו לעצרו ולאסרו יוסיפו רק געגעיו אליה, ובמסתרים ימלא מאויי-לבו. הלחץ והמועקה, אשר יסבול בלי צדק יולידו בו לאט לאט משטמה נגד הוריו ומוריו, ואף גם נגד הדת, אשר בשמה ימנע ממנו הטוב בעיני-שכלו ושכל כל העולם; והספרים החיצונים, אחרי אשר יקח מן הבא בידו, בלי השגחת אומן, בלי סדר נכון — ישלימו לרוב את השחתת נפשו, והוא נשאר בלי דת, בלי חכמה ולפעמים אף בלי מוסר. — והנזק החמרי איננו נופל מרעהו. יהודי־הכפר, אשר עסקיהם תלוים לרוב על בלימה, התקימו עד הנה רק הודות להתנשאותם בחריצות-שכלם על הגוים אשר סביבותיהם. אולם מאז החלו מנהלי עם-הארץ והגיו לעבוד במרץ לא־ייעף בעד התפתחותו ולהפיץ השכלה בתוכו, ירדו בני-עמנו הנזכרים, אשר אין דואג למו, פלאים מיום אל יום. ואל מי צועקים הם בצר להם? אל הצדיק! מתאוננים הם באזניו, כי הגוים — החכימו! ותחת ללמוד מהמתוקנים שבהם, הדואגים לעמם, ולעשות כמעשיהם, הוא עונה על תאניות כאלה בקמיטת המצח, באנחות, בברכות, אשר תקלינה אמנם מכאובי-נפש המתאונן, אבל רק עד שובו לביתו, ואז התוחלת הממשכה, אשר נפחת בו, מחלה לבו ביתר-עז.

אפס לא רק המון החרדים ובניהם יאכלו מפרי האי-סדרים ההם, יש למו חברים, הסובלים במסתרים

פיליטון.

שירת הפרחים.

אָנֹכִי לֹא אֵדַע אֶת שִׁירַת הַפְּרָחִים,
בִּלְבָבִי הוֹי! חָלַף הָאָבִיב זֶה כְּבָר;
בֶּן־דִּמְעָה אָנֹכִי, בֶּן אִמָּה בוֹכִיָּה,
כָּל פְּרָחַי, כָּל בְּשָׂמַי כְּבָר הָיוּ שְׁאִיָּה,
וּנְגִינוֹת יַלְדוּתִי — פַּג טַעְמָן וָסָר.

אָנֹכִי לֹא אֵדַע אֶת שִׁירַת הַפְּרָחִים,
כִּי קוֹלוֹת מַרְעִישִׁים, מַרְתִּיחִים הַדָּם;
הֵד־אַנְחוֹת הָרְבָבוֹת מֵהוֹלֵל הַמֵּת,
קוֹל אֶנְקַת בַּת־עַמִּי, שֶׁאִי אֶפְשַׁר לִשְׁכּוֹחַ,
מְצַלְצֵל בְּאָזְנַי גַּם הֵנָּה גַּם שָׁם . . .

אָנֹכִי לֹא אֵדַע אֶת שִׁירַת הַפְּרָחִים . . .
שִׁיר־סַעַר בִּי הוֹמֶה, הַסּוֹעֵר כַּיָּם,
הַצּוֹעֵק וְתוֹבֵעַ אֶת נִהֲלֵי־הַדָּמִים,
מֵרֵאשִׁית הַיָּמִים עַד אַחֲרִית הַיָּמִים,
הַקּוֹרֵא כַּשּׁוֹפָר בְּאָזְנֵי לֹא־עָם.—
וּבְבֹא עֵת הַתְּחִיָּה, כִּי יָקִיץ הַמֵּת
וְיַשְׁלִיךְ מֵעָלָיו הַצִּנּוֹק, הָעוֹל:
אָז אָשׁוּב אֶתְחַדֵּשׁ, אָז אַטֶּה אָזְנַיִם,
אָז אֶשְׁאַף כְּצִפּוֹר אֶת רוּחַ הַחַיִּים,
וְשִׁירַת הַפְּרָחִים אָשִׁירָה בְקוֹל!

מ. א. פייערשטיין.

אביר־לב.

מעשה שהיה.

אשתוללו אבירי-לב ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם (תהלים ע"ו ו').

מאת י"ם הציוני.

זלמן יונה יליד רקיבה — עיר קטנה במזרח גליציא— היה יהודי פשוט ונזהר בכל המצות, לשמרן ולקימן בפרטותיהן ודקדוקיהן עכ"פ לא פחות מכל אנשי עירו. אלא מפני שהיה בעל לב אמיץ מאד ואת כל מעשיו עשה במתינות-רוח, לא נתפעל ולא נתרעש מכל דבר. והיה מתפאר בפומבי, שאינו מאמין בהבלים, שאינם מתאימים עם חקי הטבע ואינו ירא מפני כל אפילו מהעזאזל עצמו. ע"כ היו אנשי עירו עוינים אותו וכנוהו אפיקורוס. וזלמן יונה, שהיה באמת חצי נאור, לפי השגת עיר קטנה, לפי שהיה קורא תמיד ברומנים זשרגוניים, לא התביש כלל בכנוי הזה, אדרבא, היה מתגאה בו ומחזיק א"ע לפילוסוף גמור, כחש במציאות השדים ובכל מעשה כשפים, צחק ולגלג לפעמים גם לנסים והנפלאות, שהיו מספרים לו על עושי פלא מהדורות הקודמים.

לא אמת — היה רגיל תמיד לומר — שהמתים נטרדים מקבריהם, לנוד בעולם התהו והם מתכנסים בבתי-כנסיות בלילות להתפלל בצבור, ובשעת הדחק, כשאין ביניהם כהן או לוי, לעלות לתורה, קוראים הם לכהן או ללוי מבין החיים. כחש גם במעשה כזה, שהיה בכהן בעיר פלונית והכל יודעים, שהאמלל נמצא ממחרת מת לפני השלחן בבית-הכנסת. כחש גם בספורים על-אדות כת הלצים, המחשיכים עיני הבריות ומטים אותם מדרכיהם למקומות טמאים בתוך רפש ואגמי מים, להתעלל בהם. לא האמין במאורע, שארע לפלוני הקצב, שמצא בליל חשך אחד, בעברו יחידי בדרך, כבש גדול ושמן ולקח אותו על העגלה ונסע לדרכו, ופתאום

כאבי־נפש אין קץ, הלוא הם: רוב בני האדמורי"ם עצמם! מעני־כבל אלה, אשר רוח השכלה והומניות החל לפעמם, בושים עד מות, בזכרם, כי חיים המה על הוצאות עמם, בלי תת לו חלף זה מאומה, נפשם רעבה ליגיע־כפים ורוח, כמה לבם לגני־החכמה, המדע והאומנות, לגנים, שדרכם איננה גדורה בעדם בלהט החרב המתהפכת... הם הם אשכולות־עבריות, שככה הן נחוצות לכל, ו"צדיקנו" אינם רוצים כהולדן, מה רב הטוב הצפון בהן! הלא הן תרוממנה את המעמד התרבותי של העם, תנשאנה את מצבו הכלכלי, במנען את הותרו אחורנית אחרי הגוים, אשר הוא גר בתוכם, ותשיבנה לב בנים אל אבות ולב אבות אל בנים. על ידן יוכלו אלה בני־הצדיקים, אשר אינם מוכשרים או רוחם זרה לתפקיד אבותם, להביא לחמם, בלי האלין לרמות את הבריות; ואלה, המסוגלים והראויים לנהל ולהורות את בני־אדם, בהביאם טרפם ממקור אחר, יוכלו לקבל את מישרת הוריהם לא בתור פרה הולבת, ויהיה לאל ידם לישמור את החובות הקדושות הקשורות בה ואף לנקותה מכל הלאה. הנה כי בן תשוב החסידות לאשר היתה: אידיאליות, אמונה טהורה, בטחון ושמחה של־מצוה; והאדמורו"ת לאשר היתה: מרכז־רוחני המשפיע על סביבותיו טהרת־המדות, קדושה, אמץ־הרוח והתלהבות מר וממת את חדת ממצות־אנשים מלומדה (Schlenderian) לרגיש הי. הנה זאת היא משאת־נפשם של אלה מגזע־הקדיש, אשר נכנסו בפרדס.

אמנם שאלת־האשכולה גם היא תוכל להפתר רק ע"י הסתדרות, כלומר: הנהגה כללית, הנתונה על ישכם יראי אלקים, אנשי חיל, אוהבי אמת ושונאי־בצע, אשר פרנסתם וכבודם אינם מיוסדים על עורון ואמונה תפלה. הם בתור באי־כח החרדים, יוכלו להגן על על עניניהם הכלליים מבית ומחוץ, לבחון את השאלות העומדות על הפרק בתבונה, ברצינות, בלי פניה — ולפתרן.

ואולם עתה, אחרי אשר אין לקוות על איניציאטיבה מצד המנהיגים ועוד פחות מצד המונהגים, כי תלויים הם כליל בדעת הראשונים — מאין יבא העזר??

א ח ד ה ח ר ד י ם א ש ר ב א ר ץ.

הערת המערכת. את המאמר הזה, הכתוב מלב טהור מלא אהבת ה' ואהבת ישראל, קבלנו מאיש גדול בתורה וביראת שמים, העומד ברום מעלת העולם החסידי. מי שיש בידו לקרוא הדברים באזני הרבנים והרביים, יעשה נא זאת, אולי ישובו מדרכם ויצילו את היהדות בארץ הזאת, אשר כל מי שעיניו בראשו יראה, שהיא יורדת מהרה אל המדרגה, שהיהדות במערב עומדת עליה, אבל גרועה ממנה תהיה, כי שם עכ"פ יש נמוס יפה, חכמה ומצות שבין אדם לחברו ופה במזרח אין כל אלה במדה ההיא. אוי לנו שנשפלנו כל בך עד שאיש הרוצה לדבר דברי אמת כאלה מוכרח לבוא בהחבא, לבל יסקלוהו חבריו ולבל ידיחוהו מתוכם בשתי ידיהם, במו שעשו לאלפי חכמים כמוהו. אוי ואבוי!

על המצפה.

מארת הפלפול.

בוא וראה, כמה מכות אנושות ומתמידות הכה בנו הפלפול! בעבורו היה עמל אבותינו, לעשות כל בניהם למודי ה' ותלמידי חכמים — לריק, כי תחת שהיה אף נער חסר כשרון יכול ללמוד בט"ו — ט"ז שנות למודו את כל התורה והנ"ך, את כל המשניות ואל כל הש"ע ואת כל ספרי המוסר והמחקר ולהיות בקי בהם, כלו הנערים ט"ז שנה עתם לריק בלמוד קטעים מספרי פלפול, שרובם לא היו מוכשרים להם ותחת זה לא למדו לא תנ"ך ולא משניות ולא הלכות פסוקות ולא שום ספר טוב אחר ונשארו בורים גמורים ורק יחידי סגולה בהם, בעלי כשרון בלתי רגיל, הספיקו ללמוד הכל. בעביר הפלפול נאסרו לבני ישראל כל עניני החכמה הכללית משום בטול תורה, כלומר פלפול ולא שמו אל לב, שאם יצמצמו את למוד התורה בהלכות פסוקות כדעת הרי"ף והרמב"ם ושאר הפוסקים מקבצי ההלכות, אז לא רק שיוכלו כל בני ישראל ללמוד גם חכמה, אלא גם כל בני ישראל יהיו למודי ה', כלם בלי יוצא מן הכלל, יהיו בקיאים בחקי התורה ויחבבום ולא יסורו מהם, כי כל דבר שאדם יודעו היטב הוא מחבבו ודבק בו. אך אוהבי הפלפול החריפים הפרו תמיד את עצת בעלי הפסקים ועשו על ספריהם עצמם (על הרי"ף, הרא"ש, הרמב"ם, בעה"ט, ש"ע וכו') ספרי פלפול חדשים, לבל יסתפק העם חלילה בתורה עצמה, אלא יעסוק דוקא בפלפול ולא ידע בין ימינו לשמאלו. אינני צריך להזכיר בזה את כל הגאונים הצדיקים, שצוחו על למוד הפלפול והתחננו אל עמם לעזבו וללמוד תורה עצמה וגם חכמה, כי ישראל צריך להיות עם חכם יותר מגויי הארץ. כל המוסר הטוב לא הועיל ועד היום הזה מלעיטים המלמדים ע"פ דרישות ההורים לכל נער חסר כשרון ומטמטם המוח לא תורה, אלא מעט פרקי גמרא ותוס' ור"ן וש"ך ופ"י וקצה"ח ופמ"ג וכו' — ספרים שכל עקרם לא נכתבו אלא למהודרי המה, יחידי סגולה, שתורתם אמנותם ושכבר מלאו כרסם בכל הש"ס ופוסקים — ומבטלים אותם מלמוד התורה עצמה בזדון, וכל ישראל נשארו עם נבער מכל דעת וגם בורים וריקים מדברי תורה, כי מכל קטעי ספרי הפלפול, שלמד הנער, לא נשאר לו בגדלו אף משהו. — הזכרנו זאת עתה, לפי שנגע הפלפול עומד בעינו גם בעניני חול. בעבור הרגילות בפלפול חסר־התועלת אוהב היהודי הפולני להתנהג גם בעניני החול כך וקשה לו להיות איש מעשה גמור. בכל ענין וענין בחיים מבקש הוא רק את הצד החליש שבו, להתפלפל מעט לישם מלוא תאותו ולא יבא לעולם לידי המעשה עצמו וגם מחשבה הגיונית אין ביכלתו לחשוב בו, לבא לידי איזו מסקנה. וזהי סבת האינדיפרנציות ורפיון הידים הנראים ביהודי פולן על כל מדרך כף רגל. וזהי סבת ההתנונות והירידה בין בבחינה רוחנית ובין בבחינה כלכלית. לא המעשה עיקר בעינינו אלא המדריש: וזהי תולדת הפלפול הארור. כל ענין נערך אצלנו רק ע"פ הפלפול שאפשר לתלות בו, כאלו לתכלית זאת נוצר. הנה התעוררה ב"המצפה" ובעתונים יהודיים אחרים שאלה נחוצה, איך להמציא ליהודי גליציא האובדים פרנסתם ענפי מחיה אחרים. אנחנו בקשנו מאנשי מעשה, שכל היודע איזו עצה או הערה להלכה ולמעשה, שתצא ממנה תועלת ממשית, יודיע זאת לטיבת הכלל. והנה תחת הצעות למעשה הישגנו — פלפול. כל כותב מתפלפל בדברי חברו הקודם לו וטורח להראות שגיאותיו ובל מסקנה והצעה איננה או, לצאת ידי הדרישה, מסיים אחד או שני בעצות הישנות הידועות כבר לכל: הנהיגו חרישת, הסתדרו, כל בעלי מקצוע לעצמם. רבותינו, לא פלפול חסר ליהודי גליציא, הלואי שלא ידעו את הפלפול בלל. היודע איזה מקצוע בכלכלה החסר בארץ הזאת ושאפשר להנהיגו פה על נקלה, יודיע נא בלי סתירות דברי אחרים ואם אין לכם עצה, אז יפה השתיקה. וכן הדבר בענין הכרוז שהכריז מר פאהן ע"ד התחדשות המזרחי הנחוץ כל כך. תחת שיטרח כל אחד לכונן אגודה בעירו ולאסוף מס המפלגה וכו', דברים נחוצים לקיום המפלגה, אזרו אחדים כגבר חלציהם ושלחו לנו פלפול על זה ובאור פסקים ובקרת על ענינים, ישנים, ומעשה איננו. ארונים השובים, אם יש לאל ידכם לאסוף אספה בעיריכם ולקבוע ועד, שיעסוק בעניני המזרחי — עשו ותבא עליכם ברכה ואת המעשים הטובים נפרסם, אבל פלפול למה הוא בא? תבן אתם מכניסים לעפרים! וכן בעניני יא"י ובה"ם החדשים אנו משיגים בכל יום פלפול חדש עליהם וכל מעשה איננו. הדלו אדונינו! אם אין בידכם לעשות, עכ"פ אל תבלבלו את המהות!

נצחון אחדות היהודים.

בווארשא התחברו החסידים והציונים לאגודה אחת, להכריע נגד המתבוללים, שלא יתערבו בעניני היהדות — ונצחו. האגודה נעשתה לתכלית בחירת ט"ו־קנדידטים לועד הרבנים בפטרבורג. מכל רוסיא יבחרו היהודים קנדידטים והם יבחרו מתוכם ל"ב איש, שמהם תבחר הממשלה שבעה אל הועד, שיקבע אצל המיניסטריום, למען תועץ אתו הממשלה בעניני הדת היהודית. בענין דתי גמור כזה רוצים גם המתבוללים בווארשא, הפולנים בני דת משה, להתערב, אע"פ שאין להם חלק לא בדת ישראל ולא בעם ישראל, זאת בקשו גם הציונים וגם החסידים למנוע וכרתו ברית, לערוך רשימה בשתפות ולהוציא את המתבוללים. ברשימה נכנסו רבני ווארשא וחסידים אחדים וציונים אחדים. ע"פ הברית הזאת נפלו קנדידטי המתבוללים כלם מפלה גמורה. וכראות המתבוללים, כי נפלו, עשו מרחה ברתחבלת שונאי ישראל. חסיד אחד, הידוע בכל העיר בשם ר' פייבל ורק במטריקל וברשימת מס הקהלה הוא נכתב אהרן פייבל, נבחר ממאות בוחרים בישם

ניתק הכביש חרצובותיו, עמד על ישתי רגלים, מחא כפים, האריך לישון וצחק צחוק פרוע בקול רם כל כך עד שנתחרש הקצב, והכל נעלם מעיניו...

כששמע זלמן יונה מאנשי עירו מעשיות ע"ד אימת השדים או פחד ה"לא־טובים", היה צוחק ולועג להם, "שפנים! רגלי שועלים אתם! — היה אומר להם — מאמינים בהבלים, באלילים, שאין בהם שום ממשות! — הלא גם אנכי לא יותר מבן אדם, בשר ודם במוכם ובכל זאת אוכל להתערב עמכם, כי אלין לבדי בבית־הכנסת, או אפילו בבית העלמין ואפילו בחרבת בית־הרחיים הישן, העומדת פנויה בקצה העיר זה רבות בשנים, וישם בודאי — לפי דעתכם — ישכנו השדים תדיר ביום ובלילה ועושים שם הלולא וחינגא"...

שומעי דברי הפקרות כאלה נעו אחריו ראש, בטלו חלומותיהם על ראשו ונרתעו לאחור מד' אמותיו גם הוא נתפש ר"ל מאת החיצונים ההם. רק אנשי הלב שבהם נסו לישחרו מוסר באמרם: ראה, זלמן יונה, הלא אבותינו ואבות אבותינו בודאי היו חכמים ממך, והם האמינו בכל אלה באמונה ישלמה, ואיך תוכל אתה לכחיש באמונת אבותינו? — חוס ורחם על נשמתך הנתונה בידי הסטרא־אחרא ר"ל ובודאי לא תהיה לה שום תקומה שם בעולם האמת... חזור בך זלמן יונה! חזור!... אבל לשוא, זלמן יונה המופקר עמד במרדו ולא חזר.

זלמן יונה זה היה מתעסק במסחר־תבואות, ונסע תמיד בסוס ועגלה שלו לבדו בין הכפרים לרגל מסחרו, ובאמת לא היה ירא לנסוע בליל חשך ואפלה, בליל סופה וסערה, אף לא בלילות הנוראים, כגון בליל רביעי או בליל מוצאי ש"ק, ואפילו בלילות ספירת העמר, שבהם נתנה הרשות ללילית ובל כת דילה, לפרוש שלטונה על כל הארץ ולדרים עליה, ובישהפצה אישתו לפעמים לעכבו, לבל יסע בליל פחד כזה, היה זלמן יונה עונה אותה בצחוק לעג על ישפתיו: "בע, ישטותים, דברים בטלים! אך שוטים ועמי הארץ מוגי־הלב יראים מהבלי אלילים כמו אלה, הירא את ה' באמת לא יפחד מכל".

בליל רביעי אחד עזב זלמן יונה את ביתו ונסע לכפר בורקא, כשתי פרסאות מעירו. בדרך סר אל בית מרזח, שתה כוס שכר ושהה שם כרבע שעה ונסע הלאה לדרכו דרך היער הסמוך. הדרך היתה רעה מאד. מטר דק ירד בעצלתים והרטיב את האדמה ועישה אותה כאגם מלא רפש וטיט. רוח הזק התפרץ בקול רעש בין ענפי העצים הריקנים. רגע נהם הרוח בקול הזק כחיה טורפת, ורגע בכה בקול שריקה כקול עולל, המילל בחיק אמו. הסוס זז ממקומו לאט לאט בצעדים כבדים, וזלמן יונה יושב דומם על מושבו בעגלה ונוהג את סוסו, ואיזו דאגה ומרה ישחורה, שלא ידע שהרה התגנבה פתאום אל נפשו ושברה את לבו, מחשבות נגות ועצבית עלו מתהום דמיונו והציגו לפניו ציורים מבהילים מלאים פחד, אשר כל ימיו נלחם באמונת מציאותם. כל יצורי גוו רחפו ממגור ונישמתו נדכאה.

פקטים כאלה מזדמנים לרוב בחיים, שאפילו האיש, אשר לבו יצוק בו כמו אבן, רוחו אמיצה כחלמיש צור ורגש הפחד מוזר לו לגמרי, שגם הוא מתבהל לפעמים מאיזה פחד פתאום, העובר מבלי מישים על נפישו, פחד, אשר לא האמין באפישרותו מעולם. וגם האתיאיסט המתעקש, הכופר בכל ומסתכל על התבל כעל דבר הפקר, גם הוא מתפעל לפעמים מאימת דבר שלא ידע שחרו וירא לנפשו וזיק ישל תשובה מתגנב לתוך נשמתו עכ"פ באותו רגע (כן יוספר).

פחד פתאום כזה עבר עתה על זלמן יונה הגבור שלנו, והוא כועס על נפישו, מתבייש בפני עצמו, מתאמץ בכל אפשרות לגרש את הפחד מנפשו. אבל לשוא, הפחד עולה ומתגבר, עולה ומישתרג, עמוק עמוק תוך חדרי נשמתו. פתאום נדמה לו, ישהוא ישומע איזו

פייבל טרוקנהיים ופסל ועד הבחירה, שהיה ביד ראשי הקהלה, את בחירתו, יען לא כתבו הבוחרים אהרן. ובתחבולה הזאת הכניסו אל תוך הנבחרים את נשיא הקהלה מיכאל ברגזון, שנבחר רק ממתי מעט. רק האחד הזה נבחר מתוך המתבוללים בתחבולת און. נצחון כזה היה העם היהודי מנצח בכל מקום אלו התחברו בכל דבר החסידים עם הציונים, לדחות את המתבוללים מלהתערב בעניני̇ם יהודיים. יקחו נא אחינו החסידים בגליציא מוסר מחבריהם בווארשא ויראו איך מנצחים היהודים בכח האחדות.

ע״ד חסר מורים עבריים.

הפתגם אומר „דרוש לאדם כח לקבלת הטוב כמו שדרוש לו לסבל את הרע“. לכאורה אין הפתגם הזה מתאים אל האמת, אולם לכשנסתכל היטב בחיים והרפתקאותיהם תבצבץ לנגד עינינו האמת המרה של הפתגם הנ״ל, וביותר נתאמת הפתגם באמתנו האמללה. זה כמה פעמים ששמענו את בחירי הציונים דורשים מעל במות הכנסיות או הועידות, כי „מאשרים אנחנו, שהממשלה הטורקית לא נתנה לנו עדין את הטשרטר המבקש, כי היה מוצא אותנו בלתי נכונים“... זאת אומרת: — חדלי און לקבל את הטוב. יהודי גליציא עומדים עכשו לפני נסיון רציני, לתקן ולהטיב את החנוך העברי בהתאמה לחיים הכלליים המפכים סביבנו. או בלשונם של אחרים: „להריק את היין הישן לתוך קנקן הדיש“. ועלינו איפוא להתכונן לעמוד בנסיון זה שלא ימצאנו בלתי נכונים. התכוננותנו צריכה, לדעתי, להיגשם ראשונה בחנוך מורים. והנה נגע ראש אגדת המורים העברים מר סופרמן בישיבת ועד הסתדרות בה״ס בשאלה זו ונתקבלה הצעתו; לקצב תמיכה להתחנך בהוראה. בשעת דרחק טובה גם התכוננות באופן הדל הזה. אבל עלי להזכיר את הסתדרות בה״ס את הבטחתם ליסד בית חנוך למורים עבריים. מובן מאליו, שאיני תמים כזה, להאמין באפשרות החזקת סימינריון כזה של „עזרה“ בירושלים, אבל מאמין אנכי באפשרות החזקת מוסד לחנוך מורים בתמונת „זעיר אנפין“ באחת הערים הגדולות בגליציא תחת הנהלת מורים מומחים פרטיים הקרובים לפדגוגיה, אשר לא ידרשו שכר בער עמלם. למחיתם יקחו הבדורים העניים מעט מתמיכת ההסתדרות ומעט משעורים פרטיים ולהתחנך בהוראה יוכלו ג״כ בבה״ס, אשר בעיר ההיא, ואם לאחר זמן מה תגמל באחינו ההכרה (מה שלא מונח בספק), כי תפקידו של החנוך העברי מוכרח להמסר לבה״ם העברי ההדיש ותגדל הדרישה על מורים עבריים, יהיו לנו מורים מנוסים, ונוכל לעמוד בנסיון לקבל את הטוב... ואם להיפך, ילכו המורים ב ע צ מ ם לערים הנדחות, כמו שעשו חבריהם הקודמים, ויחשפו אור ויראו לעם את כחו והדרו של החנוך העברי המודרני, וגבר יגברו על כל המכשולים המונחים על דרך האור.

יסלא. נ. קרמריש.

פיליטון קטן.

לפורים קטן.

יש לנו אסתר חדשה במצרים. אבא מלך מצרים נשא למז״ט בת ישראל לאשה. והיא עשתה כאסתר הראשונה, לא הגידה את עמה ואת מולדתה, היא קראה לעצמה גראפית טאראק ואולם ראו, נגלה סודה, נודע עתה, כי היא בת ישראל, שטהרה עצמה תהלה בנשואיה עם גראף אונגרי ועתה היא כשרה גם למלכות. אמנם מלך מצרים נשא אותה כדת מחמד וישמעאל ולפי דעת „בעלי דת משה“ בזמן הזה כבר פקעה ישראלותה. אבל הרי אין הלכה כמותם, לפי שיטתנו וגם לפי שיטת כל העמים ישראל אע״פ שחטא ישראל הוא. לפי שיטתנו, הרי מעשה: בן ישראל אחד וי״א בן רב במינסק המיר דתו להכנס לאוניברסיטה. כאשר גדלו אחיו בקשו גם הם לעשות כן ונטלו עצה מאחיהם הגדול והוא הזהירם למעה״יש ולמעה״ש, הזהר והזהר, שלא לעשות כן, כי גם הוא מתחרט, כי אינו עתה לא רוסי ולא יהודי, מחרם ומנודה מכל. ולפי שטתם, הרי מעשה: באונגרן ממירים כחמש מאות או שש מאות יהודים בכל שנה את דתם מתוך התשוקה, שיוכלו לבוא בקהל הנוצרים והאריסטוקרטים ולא יבושו בהם. בין המומרים נמצאים מיליונרים וגם בארונים, שלא חסר להם מאומה גם ביהדותם רק מלוא תאותם לישבת במושב בני מרום עם-הארץ. והנה במחול, שנערך בימים האלה אצל הערצהרצוג יוסף בבודפסט, שהזמנו לו כל האצילים וגם אזרחים פשוטים חשובים למאות, לא הזמינו אף אחד מאלפי המשומדים ותאותם היתה למפח נפש ובגידתם להבל ולריק — ישראל אע״פ שחטא ישראל הוא. אומרים עליהם שיש להם עתה חשק גדול לשוב אל אלקיהם ואל מולדתם לנקום במבזיהם, אלא שהם יראים מפני הפסוק „איל ביום יודע כעסו“ ולא אחד מהם מהרהר בלבו: נתנה ראש ונשובה מצרימה! הרי גרוע עתה מאשר היה במלכות אחשורוש, שלמשתה הגדול אשר עשה נקראו גם יהודים. בכל אופן נראה מזה שפיגלי סגדערש, שהיתה למלכת מצרים, נשארה יהודית, אע״פ שהמירה דתה שתי פעמים. עכ״פ לפורים קטן די לנו גם אסתר כזאת. אחשורוש נהפך מאויב לאוהב ג״כ יש לנו. הנסיך מעשטשערסקי, הסופר הרוסי המפואר, לא נודע מה היה לו, הנדדה שנתו בלילה וקרא בספר הזכרונות או אמו זקנתו נגלתה לו בחלום — בן לילה נהפך מצורר היהודים לידידם ומצדד בזכותם. לפורים קטן די והותר. המן הולך אחרי מרכבת מרדכי וקורא „ככה יעשה לאיש אשר וכו׳.“ ג״כ יש לנו לפורים קטן: ראש האזרחים הוינאי, מנהל האנטישמיים ד״ר לואיגר הלך אחרי מטתו של שונאו היהודי יועץ העיר קלעבינדר וספר בשבחו בהספדו בעצמו ובכבודו. אגרות אחשורוש הראשונות ג״כ לא חסר לנו עתה, עכ״פ לפורים קטן. בצורת עתונים אנטישמיים. אבל מרדכי, מרדכי — בקשתי ולא מצאתי.

המחטט.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. בר״ח אדר נפטרה פה אשה כבודה תהלת עירנו הנה בירנבוים אשת הרב הגביר יועץ העיר ופרנס הקהלה ר׳ יהודה בירנבאום, שהיתה ידועה בפי כל בשם הנהלי ענגלשטיין על שם אביה ז״ל. היא היתה אם ליתומים ומשגב לכל עני ומסכן. כל ימיה התעסקה במצות ובמעשים טובים. היא סבבה בעצמה לקבץ תרומות ונדבות בעד החברות „מגדלי יתומים“ וה׳ יולדות. את היתומים התנהגה כאם רחמניה, הלבישתם, הפפתם, האכילתם וגם על למודם השגיחה. בת ס״ב שנה היתה. כל אנשי העיר מתאבלים עליה. תנצב״ה. ביום ההוא מת פתאום גם הגביר ר׳ מרדכי שווארץ, בעל צדקה גדול ויקר רוח.

ביום א׳ שבוע זה היתה הבחינה העברית של תלמידי ביה״ס העברי פה. כל הנאספים שבעו נחת מן התלמידים, היודעים לקרוא, לדבר ולכתוב עברית כבשפה חיה. מספרים ספורי התורה וספורי חול ועונים על כל השאלות עברית, יודעים הדינים הנוהגים יום יום ובמדרגה השניה יודעים כמעט כלם את תפלת ש״ע בע״פ.

פרמישלה. בשבוע שעבר חגג הרגימנט הע״ז מצבא הרגלי החונה פה הג יובל במלאות 50 שנה לקיומו. בתוך הקרואים להשתתף היה גם הרב אב״ד פה רבנו גדליהו שמעלקיש, שהמצביא דרש ממנו, לדבר לפני שמונים היהודים, העובדים בגדוד הזה, שיתאספו בביהכ״נ בבקר יום-החג, גם הזמינהו לבוא בשעה י״א אל המחנה, ששם הטיפו שרי-הצבא, ובצהרים אל המשתה בקסינה של הפקידים. יום לפני החג נשאל מה יוכל לאכול במשתה וענה, שלא יאכל רק פרי-עץ ולא ישתה רק מי-גיסהיבל או שכר. ביום ג׳ התאספו החילים היהודים בלוית להקת המנגנים בביהכ״נ. והרב הטיף לפניהם מענין היום דברים נאים ומתקבלים, גם העירם לעשות הובתם למלכם ולארצם באמונה, כחוק לישראל מעולם. בבוא קרב אל המהנה קבלוהו שרי הצבא בהוד והדר. ובתמונה הפוטוגרפית, שנקלטה בגן הקסינה מהמחנה הנהדר הזה, נראה גם הרב בלוית האפיצירים. בשעת האכילה ואהריה התענינו הפקידים מאד בהרב, ששמעו שמע שכלו הטוב ובינתו היתרה וכלם התאוו לשמוע חכמת החכם החריף היהודי בענינים שונים, ולא יכלו להפרד ממנו, הקפוהו בשאלות ובשיחות, לשמוע חות דעתו. כאשר נטה היום לערוב בקש מהם, שימתינו לו עד אשר יערוך תפלת המנחה ונפרד מהם להדר שני ושם כובעו על ראשו והשרים לא הסבו עיניהם ממנו עד אשר גמר תפלתו. אז סבוהו כהנים קתולים ויונים והשתעשעו אתו בשיחות. כעבור לפניהם השר המצביא, ראש הקורפוס עמד ואמר: שמחתי מאד לראות באיככה שלוש האמונות משתעים יחד, זאת מגמתנו והשתדלותנו, שלא תפרדנה האמונות בין אחינו אנשי הצבא. ובהפרדו הושיט ידו להרב ואמר: פגישתנו זאת נתנה שמחה בלבי ולא אשכחנה לעולם ומי יתן ותקרה עוד שעת הכשר, שנתרועע יחד. רב כזה עושה כבוד לעמנו.

מ. ש.

ציעשאנוב. אבדה גדולה אבדה עירנו והיהדות הגליצית בכלל בהלקה מהם צבי תפארתם, הרב המופלג בתורה וביר״ש, חסיד ועניו, הגביר ראש הנדיבים, איש האשכולות מו״ה אברהם הנוך זילביגר בן נ״ט שנה. הגביר המצוין הזה לא הלך בגדולות ולא רדף אחרי הכבוד, כל מטרת חייו היתה להחזיק עמוד התורה לקיום היהדות ולעשות טוב וחסד בצדקת פזרונו. כל איש מר ומצוק, אשר מצא, קם מהרה כמלאך מושיע לו והקר לדעת נגעי לבבו, להושיט לו עזרתו מתן בסתר. הוא יסד מחדש הת״ת פה ומכיסו הלביש בני העניים ושכר מלמד והעמיד הת״ת על תלו ובצואתו התנדב לו ט״ז אלף כתר, מלבד שאר הצדקות לעניים. ישלם ה׳ פעלו ומשכורתו שלמה מאת ה׳ ותנצב״ה. — כל אנשי עירנו, איש לא נעדר, התאספו, לחלק לו הכבוד האחרון בהדרת כבוד. מלב כל איש יצאו אנחות כבדות וכל עין זלגה דמעות. לפני הצר ביהכ״נ הספידהו התנו הרב הגאון מו״ה יוסף חנינא ליפא מייזליש האבד״ק מאניסטרישץ ותאר את ערך האבדה אשר אבדנו. ועיני כל השומעים הורידו דמעות וגעו בבכיה. בחצר ביה״ע קרא עליו מספד התנו הרב המאה״ג מו״ה דוד דילר

תנועה קלה, אושה חרישית, דממה דקה בתוך העגלה שלו. התבן שמתחת למושבו מתנועע ומתרומם למעלה למעלה כמו מאיזו יד נעלמה המטפלת בו. היש הביט זלמן יונה מאחריו, והנה מתוך התבן בעגלה נראה כראש כביש שחור וכתם לבן על מצחו והכביש מסתכל ישר בפני זלמן יונה בעיניו הבהמיות, מנענע סנטרו ולועס את התבן בשניו הלבנות. זלמן יונה נבהל מאד למראה עיניו. ובטרם עלתה דישאלה על מחו: מי זה הכבש? מי הניחו פה בתוך העגלה?! עלה על זכרונו המעשה ששמע באותו הקצב, שפגע בדרכו את השד דמתחפש בדמות כביש... ופלצות נוראה עברה על כל בשרו, כל אבריו מזדעזעים ונעשים כגלמים, לבו האביר נמוג, רוחו פגה ונשמתו מתפרכת לצאת. האמנם שאל את נפשו, כמודה בפני עצמו, האמנם נמצאים ברואים כאלה בתבל, הנקראים כת לצים? ואנכי כחשתי במציאותם. ועתה! — עתה באה האמת ומטפחה על פני! בידים רועדות וקפואות ככפור אחז את הצציות בימינו וקרא בכונה שמע ישראל!!... אבל לשוא... הכבש, ר״ל הלץ, שוכב במנוחה בתוך העגלה, לועס בתמימות את התבן, מסתכל ישר בפני זלמן יונה ומנענע את סנטרו הטמא. היאוש התחזק כל כך על זלמן יונה עד ששכח את נכחו וחגר שארית כחו, השליך את נפשו מנגד ואחז בשתי ידיו בכבש בחזקה והשליכו ארצה.

והסוס הולך בכבדות רבה ובוסס טיט הדרך, וזלמן יונה עודנו אוחז את הציצות בידו וקורא בגרון חנוק ויא! — ויא! כמעט שעבר הסוס כעשר צעדים הלאה לדרכו וזלמן יונה שומע בפירוש קול מסלסל בתוך העגלה מבין התבן מאחריו: מע!־ ע-ע-ע!-מע־ע-ע! איום ונורא! — חזיז ורעם! — זלמן יונה רואה בעיניו עוד הפעם את הכבש השחור עם הכתם הלבן על מצחו בעגלה מאחריו, מנענע את ראשו ומסלסל בקולו מע! ע-ע-מע! ע-מע! „אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב“, גמגם זלמן יונה בשפתיו הנקפאות והפיץ לקפוץ מעל העגלה, אבל כחו עזבהו, שערות ראשו סמרו מפחד, רגליו כמו אסורות בנחשתים ולא יכול למויש ממקומו. מה יוכל עשות, התעטף באדרתו עד מעל עיניו וכבול עץ נפל על מושבו, עצם עיניו והפקיד רוחו ביד אלקי הרוחות.

הסוס, שהיה עזוב לנפשו, הלך לאטו צעד אחר צעד, עד הגיעו לפני האכסניא בקצה היער ועמד מלכת. זלמן יונה פתח מעט את עיניו, ובראותו אור הנר מבעד לשמשיה בבית האכסניא, התחיל לצעוק גוואלד! גוואלד! — כשמוע בני הבית את הגוואלד, רצו החוצה וראו איש שוכב מתעלף חבוש באדרתו. מהרה הביאוהו הביתה ועמלו להשיבו לתחיה, זרקו מים קרים בפניו, לחצו את רקתו בחזק־יד ורוה זלמן יונה שב אליו, אבל ישב כחולם ונאנק דום...

בזה הרגע נכנס שלמה׳לי הקצב ההדרה בבהלה ובראותו את זלמן יונה קרא בעליצות: ההנך פה! ואנכי לא ידעתי אנה ברחת, בכל הדרך דלקתי אחריך. שמעו נא את אשר קרני, בכפר בורקא קניתי היום לפנות ערב שני כבשים שחורים טובים ושמנים. נהגתים עד לפני בית המרזח שם בקצה הכפר וחפצתי להניחם על עגלתי, להביאם העירה.

והשנה הטובה הביאה את ר׳ זלמן יונה בזה הרגע לכפר אצל האכסניא ואנכי על פי טעות הנחתי בחשך את הכבשים על עגלתו, ובטרם היה לי פנאי להתבונן על הטעות נעלם מעיני. ואנכי דלקתי אחריו להשיגו אבל לשוא, בודאי נסעת ר׳ זלמן יונה כדרכך דרך היער. הא! — בודאי כן! —

כשמוע זלמן יונה את דברי שלמה׳לי הקצב סר פחדו מלבו, אבל את עיניו הוריד לארץ מרוב בושה בפני עצמו...

כבד הגאון הקדוש מהרצ"א שפירא מרינוב זצ"ל ובלב נשבר נשא עליו קינה, כל העם הרב בכה עמו. ישלם ה' נחומים לאנשי ביתו ולכל המתאבלים עליו.

אריה ליבוש הורוויץ נשיא העדה.

סולוטבינה. לפני שלש שנים היתה בעירנו תקופה של חברות, חברה אחרי חברה נוסדת, חברה „שפה ברורה", „ציון", „מעוז לדל", „אחיות רחמניות", „פריינן הילפספעראיין" ועוד. כל אחת עבדה במקצוע שלה, ומאד משמח היה המחזה, בראותנו, כי גם עירנו קמה סוף סוף מתרדמתה הארוכה, ומצבה הרוחני עולה מעלה מעלה. אבל לא לארך ימים. האש הקדושה היתה כשלהבת של קש. בחצי שנה האחרונה הנה אין זכר כבר לכל החברות הנ"ל. יען מה? יען כי עמנו, עמא פזיזא, עם המקדים „נעשה" ל„נשמע", מיסד חברות בטרם ידע מטרתן, בטרם יבין את הנולד. היום בא אחד ואומר: „לא זו הדרך — זאת עשה ואמר כל העם: „כן, אמת תדבר" ומחר יבוא אחד ויאמר: „זאת הנכונה" וגם דעתו מתקבלת. אי־שויי הדעות, זה כבר מנהג ישן בישראל, אם האחד אומר „הן" אז השני מוכרח לומר „לאו". וביחוד נושאים האשם בבטול החברות הנ"ל, אשר תועלתן היתה רבה מאד— מנהיגינו, המשתמשים במשרותיהם לכבודם, להראות לשונאיהם, כי כחם אתם, וכי מבינים המה להלך לרוח הפוליטיקה. לטובת הכלל? זאת גם לא יעלה על דעתם. ה„שמלה" לבשו, ו„המכשלה" עזבו לנו... עד מתי יהיו מתעי העם אלה, למפגע לנו בדרכינו? עד מתי לא יבין עמנו הרעה הנשקפת להם מראשים כאלה?

ז. רוזנטאל.

מכתב מאמריקה.

ניו־יורק. אפשר כי בפעם הראשונה בהיסטוריה היהודית נשא קראי בת יהודי רבני, וזה ארע במרכז היהודי הענקי המקרב רחוקים, בניו-יורק. הקראי רומיאל ארגוביין נשא בת איש יהודי. אבותיו, קראים אדוקים ברוסיא, עשו כל מה שהיה ביכלתם למנוע בנם מחלול קדש זה. שני ימים לפני החתונה עוד צעקו לישועה לעתון היהודי „טאגבלאט". המערכת שלחה רפורטר, לחקור בדבר ומצא שהכל נוהג כשורה. הקראי קבל עליו דת ישראל לפני כמה שנים ומתנהג כיהודי תלמודי גמור והחתונה הוחגה בשלום לכאב נפש הורי החתן המקוננים במר נפשם, כי כזאת לא נהיתה בקהל הקראים. ספק גדול הוא אם היו הקראים מתמרמרים כל כך אם היה הצעיר ההוא נעשה נוצרי. ההתרגזות היא רק על החדוש שבדבר.

בקיץ שעבר פרסם עתון יהודי באונגרן מאמר על אדות היהודים התימנים בארץ ישראל והאר עניים ומחסורם באופן מעורר חמלה. ורב נכבד אחד המשמש ברבנות בקהלה אונגרית פה חמל עליהם ושאל עוד את פי החכם בשי בירושלם, שהודיעהו, כי אמת הדבר. ע"כ כאשר שלח הרב את המעות מקפת רמבעה"נ פה לא"י התנה עם הממונים, שרק באופן זה הוא שולח, שיתנו מעשר מן הכסף לעניי התימנים. הממונה ענה, כי אין לרחם על התימנים, כי כלם בעלי מלאכה ופרנסתם מצויה. ממקור נאמן נודע לי, כי רק ת"ק בתי אבות אונגרים יושבים בא"י. ולהם שולחים כסף מכל אונגרן ביד רחבה ומאמריקה, הון רב מאד ומכל זה אין לגרוע דבר מועט בשביל עניי התימנים. כמה צרי עין הם הממונים. מי יודע כמה סודות היינו שומעים אלו הקרנו במקום המעשה!

מה עלובה היא עיסה, שנחתומה מעיד עליה! הד"ר חיים זשיטלאווסקי הידוע, אבי הספרות הז'רגונית הפרוליטרית פה והד"ד יצחק הורוויץ, ג"כ גאון הרדיקליות יצאו במאמרים ארוכים להוכיח, שהספרות והעתונות של בעה"ב „הבורזואזיה", כפי מלוגם, עומדות במעלה יותר גבוהה מזאת של בני מארקס. ספרות הרדיקלים מלאה נבול פה והפקרות, המשחיתים את המדות והמוסר, ולא כן ספרות האדוקים, היא מרוממת כל מדה טובה, מעלה את ההמון למדרגה מוסרית גבוהה וגם מלמדתו דעת. בספרות הסוציאלית אין הכמה ואין מוסר רק זמה והשחתת המדות. הדברים הברורים והאמתים האלה עוררו סנזציא גדולה. אמנם הכל ידעו זאת, אבל לא קרה עוד, כי הם בעצמם יודו על המאס.

שמואל מילר.

מקרוב ומרחוק.

ענינים מדיניים. באונגרן הצליחה הממשלה החדשה ליסד מפלגה חדשה בשם „מפלגה לאומית לעבודה" ורוב אנשי מפלגת אנדרשי, שבטלה, נספחו בה. המפלגה דורשה מן העם, שלא ישעו בדבר שקר, להבקיע את העם ולעורר מדנים דתיים, לאומיים וסוציאליים, כי־אם יקבצו את כחות העם להזוקו ולתועלתו. במדינה נוהה העם אחרי ימי שלום ועבודה כלכלית, כי כבר נוכח שמפלגת הקנאים לא הביאה מאומה במליצותיה ופרינציפיה. להרבות השפעת הממשלה על הבחירות העביר המניסטריום את שרי הפלכים הנמנים על מפלגת הפרוד ופקד תחתיהם אחרים מן המפלגה הלברלית הישנה. כה נעשה שנוי גמור במצב הפוליטי. — בפרוסיא נלחמים עתה ע"ד זכות הבחירה. במועצת הממלכה הכללית נהוגה זכות בחירה כללית ושוה וכן גם במועצות המדינות בדרום. אך בפרוסיא המדינה העיקרית שולט עוד סדר ישן נושן, שאין כל העם משתתף בבחירה רק העשירים לבדם והבינונים לבדם, העשירים בוחרים יותר והעניים אינם בוחרים כלום. עתה הציעה הממשלה חוק תקון סדר הבחירות, אבל אינה מתקנה רק שהבוחרים עצמם יבחרו בצירים ולא ע"י שליח. כל המפלגות החפשיות נלחמות בממשלה ובועד הממונה על זה כבר החליטו לעשות את הבחירות חשאיות למרות חפץ הממשלה, והפועלים והסוציאליים עשו ביום א' האחרון בכל חערים הפגנות בחוץ ודרשו בחזקה זכות בחירה ישוה. בכמה מקומות באו לידי מלחמה עם הפוליציא, נפלו נפצעים ומאות איש נכלאו. — אנגליא נבוכה. כי שתי המפלגות הראשיות הקונסרוטיבים והלברלים שקולים זה כזה במספרם, והאירים אינם רוצים להתחבר אל הלברלים, כי האירים רוצים בסגירת הגבול בעד סחורות חו"ל כהקונסרווטיבים, כי גם הם עובדי אדמה. אם לא תהיה הכרעה בפרלמנט תהיה הממשלה מוכרחת לבטל עוד הפעם את הבחירות.

שונות. באמריקה הצפונית שולט בחרף הזה קור חזק בן עשרים עד שלשים מעלות תחת אשר בחצי הכדור הזה כמעט אין כל קור בחרף הזה. — יאנינא בורובסקא, שהיתה עדיין עצורה בבית הסהר בקראקא אחר צאתה זכאית מן הדין, לפי שהקטיגור ערער על הדין, יצאה לחפשי, כי הקטיגור בטל את הערעור. — בכפר ברומניא נולד ילד חי, שיש לו שני ראשים, ארבע ידים ומחזהו ולמטה הוא רק ילד אחד בעל בטן אחת ורק שתי רגלים. — ועד המדינה בלבוב קבל את הצעת הועד הפועל, ליסד בגליציא באנק לחרישת־המעשה בעזרת חברת האשקונטה הווינית. יעמול להרבות מוסדי חרשת גדולים בגליציא. — בקראקא נכלא רופא נשים יהודי בחשד, שעזר לנשים זונות להפיל פרי בטנן. — אניה צרפתית שנסעה לאלג'יר טבעה בים אצל אי מיורקה, כמאה ושלשים איש ירדו למצולה ולא נשאר מהם רק אחד.

*

נקמת יהודים. רוסיא יגעה עתה למצוא שוקי מסחר לסחורותיה ולפרי חרשתה במזרח. לתכלית זאת ערכה תערוכה צפה על הים, העמיסה מכל סחורותיה על ספינה גדולה הסובבת לפני כל ערי החוף בבולגריא ובטורקיא והסוחרים שבערים ההן יוצאים ובודקים ומזמינים סחורה. כאשר הגיעה הספינה לסאלוניקי, עיר היהודית, התחילו גם יהודים לצאת לבקר את הספינה הרוסית' אך מיד הסבירו להם אנשי־לב, כי אין ליהודי טורקיא לבא בברית המסחר עם רוסיא, המחרימה את היהודים ומבדילתם לרעה ולוחצתם בכמה גזרות רעות וגם אי אפשר הדבר, שהרי אסור ליהודים זרים לבא לרוסיא. אז חדלו היהודים לצאת אל הספינה. מנהל התערוכה נסה להצטדק בעתונים טורקים, כי רק לריקים ופוחזים אסור לבא לרוסיא ולא לסוחרים. אך עתוני היהודים הוכיחו, כי גם לפקידים גדולים מזרע היהודים נאסר לבא לרוסיא. אז נסתתמו טענות הרוסים והספינה סרה מעיר היהודים הזאת.

יהודית — מלכת מצרים. הכדיב אבא השני מלך מצרים נשא אשה שניה על אשתו, גראפית טאראק ילידת אונגרן. לא הכל יודעים, כי הגראפית הזאת היא יהודית מלדה, שבגדה באלקיה ובמשפחתה היהודית, להנשא לגראף אונגרי ואחרי בן בגדה גם בבעלה הקתולי, ללכת אחרי עוגבה מלך מצרים. היא נולדה לאבות יהודים בטעמעשוואר ושמה היה פאני סענדעיש. בבתוליה הלכה לווין, ללמוד בקונזרוואטוריום להשתלם בזמרה, כי כשרון רב לה. בווין פגעו בה אנזילו ניימאן ראש התיאטר האשכנזי בפראג וגיסו הגראף האונגרי אלבין טאראק. ניימאן בקש לקחתה אל התיאטר שלו וגיסו הגראף חשק בה ונשאה לאשה אחרי שהמירה דתה למורת רוח אבותיה ומשפחתה. לפני עשר שנים בקר אבא השני מלך מצרים את הקיסר והוא העמיד לפניו את הגראף טאראק לשרתו הגראף בא אליו עם אשתו המשומדת ומיד דבקה נפש המלך הצעיר בה וגם היא ברדפה אחרי הכבוד התרועעה אתו. ולא ארכו הימים והאשה ברחה מבית בעלה והלכה מצרימה והמלך קבלה למטרוניתא בחצרו ועתה נשאה לאשה.

אסור השחיטה בפינלנד. הגראל הנציב הרוסי בפינלנד דרש מאת הסינאט הפיני לבקר עוד הפעם את חוק אסור השחיטה של היהודים. הסינאט עשה רצון הנציב והעלה לאסור עוד הפעם. החוק שריר וקים.

כולל גליצי. בשנה שעברה נקבצו בגליציא מעות רמבעה"נ חמשים אלף כתר יותר מאשר בשנה שלפניה, שגם בה היה הסכום הנקבץ רב מאשר בשנים הקודמות, והכסף הרב הזה עשה שלום בין יהודי א"י החיים מן החלוקה ובין הממונים והאמרכלים. אין עוד צעקות באות משם, אין תלונות ואין קטטות. בית אב, שהיה נוטל עד כה 40 כתרים בשנה נוטל עתה 60 בירושלם, 52 בצפת, מלבד מעות קדימה. והוין מזה נקצבו הוספות לשליש מאות בתי־אבות מעשרים עד שמונים כתר לשנה. אין לכחד, הנשיא החדש מנהל את משרתו בעוז ובתבונה, אינו נושא פנים לתקיפי הכולל ואינו אוטם אזנו לשועת העניים. אך מדוע אינו שם לבו לצרכי העת? הלא א"י הדלה כבר להיות ארץ השנוררות, היא עתה ארץ עבודה ומשכרת, אנשים שאינם בעלי מומים התחילו גם שם לבוש לאכול יגיע כפי זרים, גם בני כולל גליציא הצעירים נכספים לאכול מיגיע כפיהם. הלא יש בהם רבים, שאינם מוכשרים לעשות תורתם אמנותם. עתה חובה על הנהגת הכולל לעשות כמעשה כולל הו"ה, ליסד בי"ס למלאכה, להנך את הנערים בתורה ובד"א. הרי אין מן הישר, שעניי גליציא, שאינם יכולים לפרנס את עצמם, יפרנסו הולכי בטל בא"י ובכל שנה יתנו יותר, בעוד ששם הולכים ומתדלדלים.

היהודים באונגרן והבחירות. ועד אגודת הסוחרים היהודים באונגרן החליט, להזהיר את כל הבוחרים היהודים, לבחור רק בקנדידטים, שיתחייבו להשתדל בעד הסוחרים היהודים, שלא יניחו מכשולים על דרכם ולהקל להם בשמירת יום א' ובפתיחת הטרפיקים בשבת. בכמה מקומות תלויה בחירת הקנדידט בדעות היהודים ואם ידרשו היהודים ממנו פה אחד יהיה מוכרח לקבל עליו דרישתם. באופן הזה יהיו בפרלמנט החדש מספר הגון של צירים, שיוכלו היהודים לדרוש מהם לקים התחייבותם ולא יצטרכו עוד להתחנן ולבקש מתנת חנם.

„אגודת ישראל". היהודים הארתורקסים באשכנז רוצים ליסד אגודת כל היהודים החרדים על שמירת התורה בכל העולם כעין החי „כל ישראל חברים", להיות מכריעה בשאלות כלליות נגד החי כי"ח, הפועלה לפעמים לנזק הדת היהודית. הועד באשכנז פנה אל גדולי היהודים החרדים ברוסיא ובאונגרן להתחבר אליהם. אם ישמו העסקנים ההם נגד עיניהם לעסוק רק בעניני הדת בודאי טובה היתה הסתדרות כזאת להזוק היהדות ולהרבות כח השפעתה על עמנו. אבל יותר מספק הוא אם להסתדרות כזאת יש אפשרות, החפץ הטוב של הועד המכין ירטש אל סלע האדישות ורפיון־הידים וחסר רגש־הכלל של אחינו החרדים במזרח, הסתדרות כזאת צריכה להראות מעשים גדולים והשובים כמעשי החי כי"ח וה„עזרה" ולמעשים דרוש כסף הרבה. ואחינו החרדים אינם רגילים לתת כסף לצרכי כלל ישראל.

„קרדיט־אוניון". הבאנק הציוני הזה בלבוב גמר חשבונו מחצי שנתו הראשונה. הוא עומד בתחלת התפתחותו ומתפתח היטב. מן הריוח ישלם 4 אחוזים ממאה דיבידנדים, מלבד מה שישאר לקרן השמורה. יש כבר סניפים לבאנק בטרנופול, בברעזאן, בסקאלאט ובסהורדניצה, שתקוה יפה נשקפה להם.

תקון הישיבות בא"י. חברת העזרה האשכנזית ההולכה ומתקרבה לרעיון הלאומי והציוני ומצמצמה כמעט כל כחותיה בענין ישוב א"י, התחילה עתה עבודה חשובה מאד, לסדר את הישיבות בא"י, להחזיק שם גם מורי חכמה ולשון, למען יצאו מהן רבנים ראוים לכסא הרבנות בטורקיא החדשה. כל ישיבות הספרדים וקצת ישיבות האשכנזים כבר הסכימו. מר פאול נתן יסע לתכלית זאת עוד הפעם לא"י. להברת העזרה ישנם עתה כעשרים אלף חברים ובבר הוציאה למעשי צדקה כלליים בתשע שנות קומה כחמש מיליוני כתר.

תערוכת בצלאל בלבוב. בהיכל מועצת הקהלה בלבוב נפתחה במוש"ק תערוכת מעשי בצלאל, שהובאו מירושלם. משנה ראש הקהלה ד"ר טשעשער פתח את התערוכה בשם הקהל והרב ד"ר גוטמאן דבר דרשת החנכה. עשירי העיר הרבו לקנות מן הכלים שנעשו בירושלם החדשה, לזכרון ולתפארת בביתם.

סוף מלוה ברבית. בפרמיסלה נכלאה האשה הזקנה שרה לאנדסברג על הלואה ברבית. היא לקחה מאת פקידים עניים ואלמנות נוצריות יותר ממאתים אחוזים ממאה וגרמה הלול השם ושנאה ליהודים.

צרות הגולים. אל ה„אליאנץ" הישראלית בוין באו צעקות מאת גולי רוסיא, העוברים דרך אוסטריא, כי גם פקידי אוסטריא שעל הגבול בנובו־סעליין ובפודוולוטשיסק התחילו להתנהג עם הגולים כמנהג פרוסיא, לעצור את אלה, שאין להם קרטות נסיעה מחברות אניות אוסטריא או תעודות מסע מאת הנציבות. הנהגת החברה השתדלה אצל המניסטריום להדול מזה ואמנם הוקל לגולים.

מרפש קהלה גדולה. בקהלה הגדולה אדסה נעשות שערוריות במוסדות הקהלה, אשר כמוהן לא נשמעו עוד. כבר ידועה הנבלה שנעשתה בביה"ק, שהמקברים הוציאו עצמות מתים מקבריהם ושרפון, לקבור מתים חדשים תחתיהם. עתה רועשה העיר מנבלה אחרת. כעיר נודע, כי בבית החולים היהודי אוכלים העכברים את בשר החולים בחייהם. בחדרי החולים אין משיקים והחולים יסבלו קור.

יהודי טורקיסטאן. בעבור הגזירה, שיצאה מאת ממשלת רוסיא על יהודי בוכארא היושבים בטורקיסטאן כותב הפרופסור הרוסי גולובאטשעב, הבקי במדינה הזאת וביושביה: „יהודי בוכארא הם אלמנט מענין. בהיותם צאצאי בני ישראל הקדמונים, שהגלום מלכי אשור לערי מדי, נשארה עליהם הצורה הישראלית יותר מאשר על היהודים בכל העולם. לשונם היא פרסית, מלבושם ודירתם כאלה של המחמדים, גם מנהגים קבלו מהם. בטרם באו הרוסים שמה לכבוש הארץ נלחצו היהודים מאד ממלכי הארץ ושריהם, אסור היה להם לקנות קרקע, עליהם היה להבדל במלבוש וברכיבה ולגור ברחובם לבדם. אולם בעניני דת היו חפשים גמורים. כאשר כבשו הרוסים את הארץ ראו היהודים בהם את גואליהם והם היו משען חזק לשלטון הרוסי. גם עתה נבדלים יושבי הארץ מן היהודים, אין קונים דבר מידם וכל מסחר היהודים הוא עם רוסיא עצמה והם מביאים סחורות רוסיא ומפיצים אותה בכל אזיא וזהו הגמול, שהממשלה משלמה להם, אלפי שנה יושבים שם היהודים והיום מגרשים אותם בתור זרים, אע"פ ששאר יושבי הארץ יכולים לגור בכל מדינות רוסיא". מלך בוכארא הנכנע לרוסיא בא לפטרבורג ומשתדל בעדם.

גולי רוסיא. ועד יט"א, המתכנה עתה „חברת גולים", בקיוב העביר בימים האלה את השיירא הל"ז לטקסאס דרך גאלוויסטון, בה קס"ב איש, קל"ה איש וכ"ז אשה, בהם בעלי מלאכה ופועלים. בראשית חדש מרץ תצא השיירא הל"ח מרוסיא.

משה ליב ליליענבלום. באדסה מת הסופר העברי החביב הזה בן ס"ז שנה. בין סופרי רוסיא היה החכם הזה מצוין במדת ישרו, בשכלו הזך ובאהבתו את האמת. הוא היה לא רק סופר שהכל יהלו לדבריו וקולו נשמע, כי גם עסקן צבורי. בתקופת ההשכלה היה הוא מהראשונים להשכיל ולהטיב את בני דורו וישקד הרבה לתקנת העם. מאמריו ב„המגיד" וב„השחר" וב„המליץ" ועוד ועד וספרו „חטאת נעורים" עשו רשם אדיר, שלא נמה לעולם. וכאשר אך החלה תנועת יא"י היה הוא מן הראשונים שדבקו אחרי ד"ר פינסקר ופעלו לעורר את העם לתקוה ולפעולה הדישה. אז עבד במסירת נפש ובהקדשת כל כחו וכשרונו לרעיון הזה. למאמריו בעתון היהודי הרוסי „ראזשוויעט" ובעתונים עברים מהעת ההיא יש ערך קים והרעישו את כל העולם היהודי בעתם. הוא היה מיסד החברה האדסית הידועה לתמיכת עובדי האדמה היהודים בא"י וטפל בה שנים רבות. אבדה גדולה אבדה היהדות ברוסיא במות גדולם זה. הה' הנ"ל החליטה להוציא על שמו ספרים עברים מועילים בשביל היהודים בא"י.

ארבעה בנים ושתי בנות הניח. פרנסתו היתה גזברות בשכר בה"ק. שלשה הדשים חלה מחלתו מחלת הסרטן.

וואלף שור. בטשיקאגא מת הסופר העברי הזה בן ס"ז שנה. בימי נעוריו סבב בכל ארצות תבל וכתב ספורי מסעו ב„השחר" בכשרון רב. לפני ט"ו שנה הוציא באמריקה את העתון העברי „הפסגה" ו„התחיה" ועתונים זרגונים ולא ראה בהם ברכה.

שנה טובה. וואלף: מתי תדברנה הנשים יותר מבכל השנים? בער: בשנת העבור.

תולדות אנשי שם בקראקא.

מאת פ. ה. וועטשטיין.

ר' אלעזר ור' איסרל לאזרש.

על מצבת איש רב הערך, אדם חשוב גדול, ר' אלעזר ב"ר יהיאל, שאחורי קברו שוכן כבוד הרב הגאון הדרשן והמקובל ר' משה מרדכי מרגלית, ראש ישיבה בקראקא, ואצלו נקבר הרב הגאון ר' משה הלוי לנדא, שבא התום פה על פסק דין (מיום ט"ז סיון שנת ש"ח) בראש הרבנים הגאונים המפורסמים הרמ"א ובעל שו"ת „שארית יוסף" 1), חרותים הדברים האלה:

. . . .
(2 . . . .
במקום אחד נמצא בשורה:
צדקתו עומדת לעד לכל בני
ישראל שמורה: באשר
ביתו לכל עובר ושב היתה
פתוחה מכל . עברה: ולכל
הלך ודל אומר אלי סורה:
ומאהלו לא משו רובצי
עדרה: הוגי תורה: והוא
כאחד מהם ועמהם הסביר
סברא: שמו נודעת בכל
שערה: ליפמן ארי בהבורה:
המכונה אלעזר ביום ה' כ"ב אדר ש"ח לפ"ק
פטירתו.

ר' ליפמן המכונה אלעזר, למדן מופלג ונדיב מצוין, שביתו היה פתוח לרוחה „לכל הלך ודל", „לכל עובר ושב", „ומאהלו לא משו הוגי תורה", והוא נחשב לארי בהבורה של גדולי הלומדים, של „רובצי עדרה", ושמו היה נודע „בכל שערה" — נזכר בפנקס הח"ק דף י"ט ע"ב בהזכרה מיוחדת בזה"ל: „יזכור אלקים נשמת ר' אלעזר בן הר"ר יהיאל זצ"ל". וכפי הנראה היו לו בקראקא שלשה אחים השובים, נשואי פנים: א) ר' שמעון הי"ד, שנהרג על קדושת השם לערך שנת שי"ה 3); ב) ר' משה, „איש מלא תורה",

---

1) עיי שו"ת הרמ"א סי' י"ב וי"ז ושו"ת שארית יוסף סי' ע"ז.

2) בראש המצבה מטשטשות שתי שורות שלמות לגמרי. וכנראה חסרות בסוף השורה השניה שתי התיבות: „תורה וגדולה" המתאימות עם מה שלאחריהן בתחלת השורה השלישית והיינו עם „במקום אחד".

3) „ונשמת הקדוש ר' שמעון בר יהיאל ז"ל הי"ד" (פנקס הח"ק דף ג' ע"ב).

4) „ונשמת ר' יוסף משה בר יהיאל ז"ל" (שם דף כ"ג ע"ב). ומפני שנזכר הוא שם אחר הזכרת נשמתו של הג"מ משה לנדא, שמת יום י"ט אדר שכ"א, נמצא, שהוא לא נפטר קודם ליום הנ"ל. בשנת ש"ח בערך מתו לר' משה ב"ר יהיאל במגפה שלש בנות וא"ז כמ"ש בפנקס הה"ק דף ו' ע"ב: „ונשמת מר' רייכיל בת ר' יוסף משה בר יהיאל ז"ל ונשמת מר' אסתר בת ר' יוסף משה בר יהיאל ז"ל ונשמת מר' לאי בת ר' יוסף משה בר יהיאל ז"ל בעבור שניתן צדקה בעד הזכרת נשמתם בשכר זה תהא נשמתם צרורה וכו'.

5) האחים, גדולי התורה ר' אלעזר ור' משה בני ר' יהיאל, שוכבים שניהם אצל הג"מ משה הלוי לנדא, אחד מימין ואחד משמאל.

6) „יזכור אלהים נשמת ר' משלם בן הר"ר יהיאל ז"ל שתהא נצרר החיים" (פנקס הח"ק דף מ' ע"א). ואולי הוא גיסו של הרמ"א, שמזכירו בשו"ת סוף סי' ז'.

שנפטר בשנת שכ"א 4) ונקבר אצל הרב הג"מ משה הלוי לנדא הנ"ל 5); ג) ר' משלם, פרנס העדה, שמת בימי זקנה יום ה' אדר שני שנת של"ט 6). וזה נוסח המצבה של ר' משה, אחיו השני ר' של אלעזר ב"ר יהיאל:

. . . אבינו אדונינו: ר'
משה בכמר יהיאל
תמים לד' במצוה
. . . משה היה עניו:
. . . ונאמן בכל
ענייניו: ואיש מלא
תורה: וחכם ובעל
סברה: תנב"ה צרורה.

ואלה דברי המצבה של ר' משלם, אחיו השלישי של ר' אלעזר ב"ר יהיאל:

פה בקברד:
ביאת המערה:
נישוא פנים זקן
בהדרה: שלם כמעשי
ובמצוה ברה: בימיו
פרנס עדה טהורה:
במטה עוז ומקל תפ
ארה: ר' משלם בן הר"ר
יהיאל יצתה נישמתו יום
ד' ה' אדר שני ישל"ט ליצירה:
ת' נ' צ' ב' ה'.

במצבה, העומדת אצל מצבת ה„חכם ובעל סברה" ר' משה ב"ר יהיאל הנ"ל, אנחנו מוצאים כתוב כזה:

בשביעי של פסח: שכ"ב לפ"ק
מר אשיה וסה: . . . מעיזל: 7)
מתה אמי מרת דרעזל: בת
רבי בונים לפ"ק: מי יוכל להת
אפק: לבבתה: לספר אותה:
צנועה והסידה בכבודה א
התמיד': פזרת במונה 8)
לאביונים נתנה: רוחה
השיבה: תנצב"ה.

האשה הנדיבה מ' דרעזל ב"ר בונם, „שפזרה נתנה לאביונים", נזכרה בפנקס הח"ק דף כ"ד ע"ב; „ונשמת מר' דרעזל בת ר' שמחה ז"ל". וכפי הנראה היתה היא אשתו של אותו ר' משה, „חכם ובעל סברה איש מלא תורה", שנקברה אצלו.

(סוף יבוא).

---

7) כנראה „מעיזל" הוא ר"ת של: „מים עיני יזל".

8) צ"ל „בממונה", כמובן.

גאות האדם.

מאת דר. שלמה רובין.

פרק שביעי.

טוב ורע.

גאות האדם השיאתהו, לראות את כל העולם והנמצאים בו באספקלריא היחידית של עצמו ובשרו. מה שטוב לאדם ומענג ומפנק אותו הוא הטוב הכללי בעולם כלו, ומה שמצער אותו הוא צערו של העולם כלו. ובגלל זה מצינו ראינו בכל הדורות חוקרים ופילוסופים ומשוררים ומליצים, המתאוננים רע באזנ האלקים, כי ברא עולם רע, מלא יסורים וכעס ומכאובים פגעים ואסונים, כמו שיתאונן בעל הבית על האומנים, והחרשים, שלא עשו הכלים בביתו לפי טעמו ודעתו והנאתו. ולא יעלה על לב המתאוננים ההם, שאולי מה שרע להם הוא טוב לבריות אחרות בעולם, מה שאינו מענג חושיהם מפנק חושי. יצורים אחרים, ומה שמסבב להם יסורים הוא מפרנס נמצאים אחרים בעולם.

ע"פ הטעות הזאת הורו הפרסים בדת המגיים וצוראסתר, וכמוהם מקצת יודע ח"ן בין הגנוסטיקים, כי לא האל הטוב, כי־אם אל רע, איזה שטן או אל זועם ושונא למין האנושי, ברא את העולם הרע הזה, עד שהוכרה בותב תורתנו בספור יצירת בראשית לציין כל בריאה ובריאה בעולם במלות „כי טוב" ולכלול אותן בכתוב „וירא אלקים את כל אשר עשה

והנה טוב מאד". ואלפי שנים אחרי כן הוכרח הפילוסוף לייבניטץ לחבר ספר שלם Theodicée, לברר לנו, כי העולם הזה הוא הטוב בכל העולמות, שאפשר היו להברא, ברוב שיח ולהג הרבה יגיעת רוחו הגדול.

אבל באשר בני האדם, גם חכמים ונבונים במשמע, מחולקים כטבע גופם ובהרגשת חושיהם ובהגיון היקשיהם, גם לפי מעמד ומצב בריאותם הגופנית נתחלקו גם הפילוסופים לשני מחנות במשפטם על העולם, אם הוא טוב או רע, והלוא כל פילוסוף הולך אחרי טבעו ומזגו וקורות חייו ומאכלו ומשקהו ומושב חברתו ומצב בריאותו ומעמד עשרו ואישרו בחברת בני ביתו ומשפחתו. אל המסבות החיצוניות האלה מתאימות הליכות עשתונותיו של כל חוקר וגם שיטותיו בחכמה ומקבילות אשה אל אחותה, לפעמים רק לפי שעה, חם כלם נפלגים לשני מחנות; מהם רואים את העולם בכי טוב ונקראים משום זה אפטימיסטים ומהם רואים את העולם ברע ונקראים פעסימיסטים. הפילוסוף שהישעה משחקת לו וקיבתו מעכלת להם חמודות ויין חמר, ולא הרגיזוהו קנאה ותאוה ממנוחתו, והוא בטבע בעל מרה אדומה, הוא מורה, כי העולם טוב מאד ואין בעולם מום רע כל שהוא; אבל פילוסוף קשה יום, שבע רגז, קנאה ותחרות, ולחמו נהפך למררות, פתנים בבטנו ובקיבתו, שאינה מעכלת כראוי, והוא בטבעו בעל מרה שחורה, הוא יתאונן, כי העולם מלא רע, רשע וכסל.

עד שבא שפינוזה לברר, כי באמת הולכים כל החלומות האלה אחר פיו של האדם. המתגאה והמתנפח לחשוב, כי כל העולם לא נברא אלא למענהו. ואלה דבריו בספרו אתיקה חלק ראשון בהוספה: „אחרי אשר נואלו בני האדם בגאותם להאמין, כי כל הנעשה בעולם אך למענם נעשה, הוצרכו לראות בכל דבר המועיל להם ומענג אותם כשלם ויקר בטבעו, ונולדו מזה משפטים הדיוטיים והמוניים, להבדיל בין הנמצאים בעולם: טוב ורע, סדר ואי-סדרים, יפי וכעור, נחמד ונמאס, והם מכנים את טבע איזה דבר רק לפי מה שהתפעלו חושיו ממנו, לפי המעורר בחטמם את חוש הריח יכנו אותו הדבר כאלו בעצמותו הוא ריח טוב או ריח רע ומבאיש, לפי המעורר בחוש טעמם בחיך יכנו את הדבר מוטעם או הסר-טעם ואף למותר נברא בעולם, ואם הדברים מעוררים ומענגים את אזניו יאמרו שנבראו בעולם להתענג בנגינותם, והנגינה הזו בלבלה את בני האדם כ"כ, עד שלדעתם גם האלוקים מתענג בה, והיו פילוסופים אשר נפרצו להאמין, כי תנועות גלגלי השמים הן כערך נגינות *). כ"ז מספיק להראות איך איש ואיש לפי תכונת מוחו יישפוט שפוט על עניני העולם אם טובים ואם רעים הם, או יהיו לו נענועי הכח המדמה שלו תחת הענינים בעצמם, כי אעפ"י שגופי בני האדם דומים הרבה זה לזה הם בכ"ז שונים זה מזה בהרבה יותר, ואמר אחד על דבר, שהוא טוב, מה שהוא רע בעיני האחר, ומה שלזה הוא בשורת הסדר, הוא מבולבל ואי-סדר בעיני אחר, כאשר יאמר משל המוני; כרוב ראשים רוב דעות, מופלגות בהשקפתן על העולם ועל שלמותו, ובהתאוננות על המצא בעולם אי-שלמות, כמו העדר והפסד, השחתה והבאשה, כעור וגנות במדות, הרע והחטא וכו', שהכל נערך בשלמותו לפי טבע בני האדם ולפי יכלתם ליהנות ממנו בדות נפישם. ובאמת לפי השקפה אמתית אין הדברים שלמים פחות או יותר מפני שמענגים או מצערים את חושי האדם, או מפני שהם מכוונים או מתנגדים לטבע האנושי המדומה בגאות האדם, המתימר להיות מושל על העולם, שנברא למענו, וישפוט לפי טיב קבלתו והרגשתו על דברי העולם בעצמם. אם הדברים מסודרים באופן שבנקל יכול להשיג צורותיהם בהבנה חושית ונוח לו לזכור אותם, אז ישפוט כי הם מסודרים היטב, וכהפך יאמר שהם בסדר רע ומבולבלים. וכ"ז וכיוצא בו הוא מקור מפלגות אפטימיסטים ולנגדם פיסימיסטים, אשר הזכרנו למעלה.

על תקירות שתי הדעות האלה גם יחד ענה שפינוזה במשפטו החרוץ: „כי העולם הנאצל מטבע האלוה היותר שלם, והדברים, אשר נאצלו מהאלוה הם לפי"ז בשלמות היותר נעלה, לא היו יכולים להיות נאצלים מהאלוה באופן אחר ובסדר אחר מאשר נאצלו, שאם היו הדברים יכולים להיות מטבע אחר, או נועדים באופן אחר אל הפועל והיה סדר אחר בטבע, אז היה גם לאלוה טבע אחר מאשר הוא עתה, וגם הטבע האחר ההוא היה מהויב המציאות, והיו א"כ אלקים שנים או רבים". (Ethica 1, 33, Schotic), ובאמת שריש התאוננות הפיסמיסטים כמו הסכמת האפטימיסטים על סדר העולם הוא רק משום שבני אדם חושבים, כי רק למענם ולטובתם ולתועלתם ולהנאתם נברא העולם ויקרא טוב לכל המועיל להם ומענגם, ורע להמזיק להם, בעוד שלפעמים מה שהוא טוב ומועיל לזה הוא רעומזיק לאחר, וזהו שרש הלוקי הדעות על העולם, שהוא באמת שלם בתכלית השלמות ואין בעצמותו שום הסרון ופחיתות, וכל המחלוקת תלויה ועומדת בגאות האדם ובגבהותו להיות העמוד היחיד והמרכזי של העולם.

כוכב השבט. תוכן צרפתי אמר על-אדות כוכב השבט, שיתגלה בחדש מאי: ביום 18 מאי יגיע הכוכב אל בין השמש ובין הארץ. שבטו, אשר מאה מיליון קילומטר ארכו ושתי מיליוני קילומטר עביו, יגיע עד לארץ והארץ תשקע בתוכו, כמו שכבר קרה, אבל לא יהיה אסון, מיום 13 מאי 1861 נשקעה כל הארץ בזנב כוכב כזה במעמקי 4400 קילומטר וכל השמים נראו אדומים והארץ היתה עטופה בזהר צהוב כמו מוארה באור פוספור. בשנה הזאת יקרב הכוכב אל כדור הארץ יותר מאשר לפני המשים שנה. אם לא נשתנתה עתה תכונת הכוכב וגדלו אפשר שגם עתה יתגלו המראות האלה, אבל אסון לא יהיה, מלבד איזה שנוי בזרם האלקטרי ובכח המגנטי של הארץ.

אסכרא. ידוע לכל ציר (סערום)-התרופה נגד מחלת האסכרא (דיפטעריטיס) של הפרופסור בעהרינג בברלין, המעלה ארוכה לאלפי ילדים ויחלצם מרדת שחת. והנה המציא גם הבקטריולוג הקראקאי פרופסור בויכיד ציר כמתכנתו והכו גדל גם לאיש המורם מעם הזה, אשר עמל הרבה במקצוע המחלה הזאת ומצא עזר כנגדה, אבל בכל רחשי הכבוד והיקר שנרחש לו, האמת נתנה להאמר, כי שקידתו הפוריה כרם השתלמה. הציר שלו דרוש פי שנים מצירו של בעהרינג ועי"כ דקירת המהט בבשר הילד תאריך יותר ומלבד זאת אם ימלא הציר תפקידו יבצבצו על בשר הילד אבעבעות אדמדמות. לב ההורים ימוג בראותם את הילד מנוגע ביסודים, אף שאין סכנה בדבר. אליה וקוץ בה. ולמרות המגרעות האלה יבכרו הרופאים והרוקחים בגליציא את ההמצאה הקראקאית יען פרי הארץ היא. ידעו נא אחינו — ישתזבו מכל מרעין בישין — שאם יקרה מקרה כזה ידרישו מהרופא בחזקה להשתמש רק בציר של בעהרינג, המביא תרופה בלי שום ענוי, ואם יעלה ביד הפרופסור בויביד להסיר המכשלה הנ"ל, אז גם אנחנו נדע להוקיר ערכו ונתן לו משפט הבכורה.

מנדל הורוויץ.

גן פרץ סמולנסקין. הפועלים בשדה הקרן הקימת בבית-עדיף בא"י הציעו לנטוע לכבוד פרץ סמולנסקין גן זיתים בא"י. הוא היה הראשון, ששם מעצור לתנועת ההתבוללות ולזתוך העם הישראלי והראה את הדרך קדימה, להשאיר שארית לישראל בארץ אבותיו. לאיש הלוחם הזה, שעמל ויגע כל ימיו להפרחת ארצנו, נעשה יד ושם בארץ חלומותיו ונשאיר זכרו בגנו לדורות עולם. מוקירי סמולנסקי מן העברים, שהוא היה להם מסולל מסלה, בודאי לא ימנעו מעזרנו לדבר הזה. בשם ח' נדבת זיתים א. ווארבורג.

מערכת נכבדה! ב„המצפה" גליון ז' נדפס „מכתב גלוי אל הקבוצה המזרחית בעיר סאנוק", שבו יביע מר ה. י. אייז את תמהונו על הרזולוציא, שנדפסה ב„הוועלט" בשם מזרחי בסאנוק, שאינה מתאמת לרוח המזרחי. ע"ז הננו מעירים, שההחלטה הנזכרת לא מאת המזרחי בעירנו יצאה, כי-אם מאת המזרחי בטרנוב ורק בטעות נדפס סאנוק. הולט בגליון 5 תקנה כבר את השגיאה הזאת. אגודת ציון בסאנוק.

אהרן פרענקל יוטא זיידענוועבער
מאורשים באד"ר תר"ע
זבאראז טארנאפאל

יעקב האפמאן הדסה טויבער
מאורשים בשבט תר"ע
קאלוש קאלוש

לאה פלאנק ושושנה טעללער מברכות את רעותן מרה הדסה טויבער ואת חתנה מר יעקב האפמאן לארוסם.

הנני מברך את דודי היקר מר משה לנדא נ"י לחתונתו בבמז"ט מעמק לבי. אליקום גצל לנדא.

הננו מברכים בידידות את מר אברהם ווילקענפעלד לארוסו עם מ' פיגא שפירא מפה במז"ט.

שלמה וישעיה פענסטער — קראקא.

בחדוה רבה אביע במז"ט לידידי מר צבי רוזנר בוכהלטר ביאבורזנא לארוסו עם מ' חיה מאנדערער מקראקא ואברכו בהצלחה. ד. רייז בולכוב.

מעוז ידידות אגיש במז"ט לרעי היקר מר צב רוזנר ביאבורזנא לארוסו.

יהודה אריה גרינשפאן — קראקא.

ברגשי אהבה הנני מברך במז"ט את אחי היקר מר אליעזר לארוסו עם מ' רייזל הערמעלע מפאדגורז. מז"ט להוריה יעקב מעהרשוואם — ווישניץ.

זר פרחים ובמז"ט לזוג הנחמד מר זלמן הערציג ומ' דאניא הערציג לבאם תחת צל אפריון ומז"ט לרעי מר אליעזר מעהרשוואם לארוסו עם מ' רייזל הערמעלע. מז"ט להוריהם. נפתלי הילעל — ווישניץ.

הננו מברכים את רענו היקר מר יחזקאל גער-שטענפעלד לארוסו במז"ט.

יחיאל ווינד, פינחס וואלף — רדומישל רבתי.

הננו מברכים את רענו מר יהזקאל גער שטענפעלד במז"ט לארוסו מעמק לבנו.

יהודה ושמואל איזלר — זגורסקא.

מברכים אנחנו במז"ט לרענו מר חיים אליהו זרבניצר לחתונתו. מז"ט להוריו היקרים.

מרדכי רפפורט, מנחם שליפער — ברדישין.

הנני מברך כחבה את בת אחי מרת רייזל פריעדלענדער לארוסה עם מ' משה קראכמאל בבוריסלב במז"ט. יוסף פריעדלענדער — דרוהביטש.

ברגשי גיל וחדוה אברך במז"ט את רעי הנכבד מר משה קראכמאל בבוריסלאב לארוסו עם מ' רייזל פרידלענדער. מז"ט להוריהם.

ליב ליפשיץ — דרוהביטש.

הריני מגיש במז"ט מפנימיות לבי לרעי הנכבד מר משה קראכמאל לארוסו.

חיים צבי פוקסבערג — בוריסלב.

בשם אגודת „זשידאו איפ. אנקעפזאקער" הנני מביע ברכתה במז"ט לחברה מר יוסף ליב ווינקלר לחתונו עם מ' אבנר.

יעקב צבי הרשקוביטש — מ. סיגעט.

אברך את ש"ב מ' רבקה בת דודי ר' אשר מאנהייט במז"ט.

שלמה בר' אפרים מאנהייט — טרנוב.

מקרב ולב עמוק הריני מברך כמז"ט את מר בצלאל פערלשטיין בטרנוב להביאו את בנו היקר מר ישראל יהודה נ"י תחת צל אפריון.

חיים גאלדקלאנג — סטרי.

במז"ט הנני מברך את ידידי חביבי המציון מר אליהו בראנער ליום אפריונו.

זינדעל יאקוב — פישעוואָרסק.

מביעים אנחנו במז"ט לרענו מר יחזקאל גער־סטענפעלד לארוסו.

דוד אייציג, יצחק גאלד — רדומישל.

ברגשי גיל וחדוה אביע במז"ט לרעי היקר מר ישראל מרדכי צעלנער מלימאנובא לחתונתו עם מ' פייגל פינקיספעלד. מז"ט להוריו.

אברהם עבר גרינוואלד.

ברגשי ידידות אברך במז"ט את מר יוסף מאיר קסטנבוים דרוהביטש לחתונתו ולכבודו נדבתי חצי כתר לגן יהושע פאדנהכט.

שלמה שטרויסמאן — סהודניצא.

הננו מברכים במז"ט בחבה את מ' העניה גלאנצמאן לחתונת בתה מ' מרים עם מר אליהו בראנער בפרזעוואָרסק. משפחת לאזער — קראקא.

---

*) רומז על מה שמזכיר גם הרמב"ם במ"ח לשני: וסיעת פיתאגורס בלה תאמין שיש להם (להגלגלים) קולות ערבים נערכים עם גדלם בערך נגוני המוסיקא".

להתודע־להגלות.

הננו מתכבדים בזה להודיע לסוחרי יין, כי יסדנו בפרור עיר המלוכה ווינן בית מלאכת „זיעסוויין" כשר, הנקרא „רוסטער" במקום מיוחד מבית מסחרנו, ומסרנו כל השגחה תחת יד הרב החריף ירא ד' היחסן מ' זלמן אשכנזי נ"י מזאלקווא, למען יעשה הכל בהכשר ויתרון לכל השנה וביתרון לחג הפסח הבע"ל ויהי' הכל שמור ומטוהר מחלאת חמץ כדת וכהלכה. — בתקותנו כי סוחרי יין המבקשים „זיעסוויין" כשר ומשומר טוב ומשובח, יפנו בטח אלינו מבטיחים אנחנו לשרתם כחפץ לבם, ויפיקו רצון מאתנו בכל האופנים.

החותמים ברגשי כבוד   פ. באשאן ובניו.

P. BOSCHAN & SÖHNE, WIEN II. Nordbahn 2 Kellerhof.

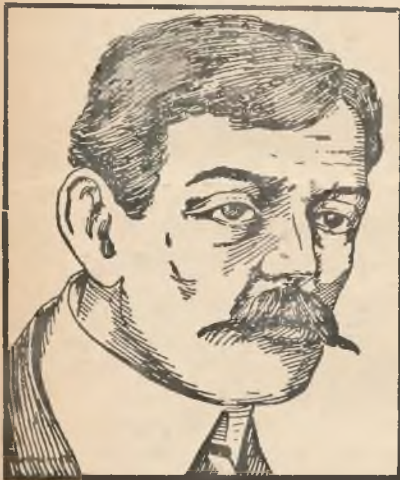
הסוחרים הנכבדים יוכלו לפנות במבוקשם אלינו או אל הגענעראל פערטרעטער שלנו ה' שלמה דרימער העומד הכן להביא מוסטער מזיעסוויין שלנו וגם לעשות שפעציאלאפערט בעד סוחרים.

אדרעססע לסוכננו **SALO DRIMMER, Krakau Sebastianergasse 34**

האמת ניתן לכתוב, כי אני משגיח על בית עשיית הזיעסוויין של הפירמא הנ"ל ומשכני בווינן מקושר יחד לבית עשיית המלאכה, למען תהיינה עיני תמיד צופיות מהחל עד גמירא על הסחורה, המלאכה ועושי' וגם היינות הם מה שעשיתי בעצמי, והמפתחות הם בידי, סוגר ואין פותח, פותח ואין סוגר. הכל נעשה על ידי — רק הפירמא עליהם וכל החביות חתומות בחותם שלי.

זלמן אשכנזי.

ה"ר זלמן אשכנזי המשגיח על יינות הפירמא הזאת יש לו הרשאה על השגחתו מאת הרה"ג ר' נתן לעווין האבד"ק רישא והוא מעיד עליו, כי הוא איש ירא ושלם ת"ח ונאמן רוח. הוא נשלח להיות משגיח על יין גם מאת הגאון ר' יצחק שמעלקיש אבד"ק לבוב זצ"ל וכירת דינו. רוסטער בשר מהפירמא הזאת ה"א איפא בטוח מכל חשש.   המערכת.

Przed użyciem.

Po użyciu.

Takie cudowne działanie wywiera

preparat

KOLA-DULTZ

najlepszy pokarm natury dla mózgu i nerwów.

Usposobienie myśli, czynności i każde poruszenie ciała są zależne od mózgu.

Zniechęcenie, ból głowy, znużenie, wycierpanie sił, osłabienie nerwów i ogólne wyczerpanie organizmu są oznakami braku sił do życia. Kto chce się czuć zawsze zdrowym, rzeźki z swobodną myślą, zdrowym rozumem i silną wolą, kto chce w pracy i zajęciu znaleźć przyjemność, niech zażywa Kola-Dultz. Jest on naturalnym pokarmem dla nerwów i mózgu, równocześnie poprawiającym i odmładzającym krew a udzielając siły i życia działa skutecznie na każdy organ ciała.

Kola-Dultz

daje ochotę do życia i siłę działania,

a również uczucie młodości wraz zdrowiem i siłę czynu, które ręczą za skuteczność i szczęście w przedsięwzięciach.

Proszę używać jakiś czas Kola-Dultz codziennie a wzmocni on nerwy, usunie każdą słabość a jego działanie sprawiać będzie poczucie pełnych sił i zdrowia.

Kola jest polecany przez lekarskie powagi całego świata i używany w szpitalach i sanatorjach dla chorych nerwowo.

Proszę żądać Kola-Dultz darmo!

Daje, więc każdemu, sposobność wzmocnienia jego nerwów. Proszę napisać do mnie kartkę pocztową, z podaniem dokładnego adresu a prześlę natychmiast **darmo i opłatnie** dawkę Kola-Dultz zupełnie wystarczającą do poznania jej skutecznego działania i cudownej siły.

Według uznania, można i więcej zamówić. Proszę pisać natychmiast, aby nie zapomnieć.

Sknd główny: **Hofmann, apteka, Mauer-Wien, XV 1, No. 502.**

ביליג דראהטגעוועבע

פיר זיפען ארבייטער אונד אייזענהענדלער

אללע נומערן אונד ברייטען

bei **L. APERMAN, BRODY**

Theelager.

יצא לאור ספר בל"א

וועלוועל זבַרזֶר

דער פאהרענדע זאנגער דעס גאליציש יודישען הומאניזמוס עם תמונת המשורר

מאת הפרופ. **דר. מאיר וויסברג.**

הספר מלא ענין, יכיל חמר רב לתולדות השירה העממית בגליציה.

מחירו כתר אחד. למו"ס רבט הגון

להשיגו אצל המחבר עפ"י הכתבת:

Prof. Dr. MEIR WEISSBERG, STANISLAWÓW, Galicya.

טיכטיגסטער האנדעלס־אונטערריכט

איך ערטיילע אונטעריכט אין איינפאכער אונד דאפפעלטער בוכהאלטעריע, אין וועכסעל אונד האנדעלסקונדע, קויפמאֶנישעם רעכנען, באנקוועזען או. באנק-רעכנען, האנדעלקאָרעספאָנדענין, גרינדליכען אונטערריכט אין העבראֵישער, דייטשער או. פראנצאָזישער שפראכע זאָווי אין קספעראנטאָ אונד סטענאָגראפיע. דער אונטעררריכט איזט געטיילט אין צוויי קורזען, יעדער קורז א 6 מאָנאַטע. נאך יעדעם קורז שטעללע איך מיינע שילער צור פריפונג איי"ז דער האנדעלסאקאדעמיע אין לעמבערג צו.

איך נעהמע אויסוואֶרטיגע שילער אין פענסיאָן אויף. צופריעדענהייט גאראנטירט.

M. WUNDERMANN STRYJ
k. k. Gerichtl. Sachverständiger in Waren u. Bankbuchung.

להג הפסח הבא.

אגודת כורמי „התקוה" במושבת פתח תקוה בא"י מוכרת יין, קוניאק וספירט משובחים מאד כשרים לפסח אף למהדרין מן המהדרין. הכל עומד תחת השגחת רב המושבה ומופרשים מחם תו"מ ונזהרים על כל המצות התליות בארץ. המחירים נמוכים מאד. נשלח רק ע"י נאכנאהמע אחרי תשלומי שלשים אחוזים דמי קדימה השולח כל המחיר במוקדם ישיג הנחה עשרה אחוזים מהמחיר הקצוב. הכסף יישלח בעדנו לאנגלא-פלשתינא קומפני ביפו או ישר אלינו ע"פ הכתבת:

Agudath Kormei Hatikwah
PESACH TIKWA bei Jaffa
Palästina.

המכירה הראשית בגליציא נמסרה אל

Palästina Handelsgesellschaft in Lemberg.

רמת המצפה.

כל שנה י"ב קונטרסים, נמכר ע"י אדם, „המצפה" בכתר אחד. — מחיר 4 כרכים מארבע השנים רק 3 כתרים. גליונות חסרים מ„המצפה" או מ„רמת המצפה" נשלח רק בעד כסף מראש ולא ידרוש שום אדם דבר קטן כזה בהקפה או במתנה, בזה אין מלך שא פנים.

הננו מעידים את מאספי כרכי „רמת המצפה", כי קונטרס 6 מהשנה האחרונה נדפס ביחד עם „המצפה" גליון כ"ב על קונטרס בפול אחד, יבהשו אחריו שם וימצאוהו ואל ידרשוהו מאתנו שנית.

מאת אלה מן הקוראים, שלא אספו את כל „רמת המצפה" נבקש להמציא לנו את הקונטרס השני מהכרך הראשון, המתחיל בסוף המאמר „אגדות של דפי", ונשלח להם תמורתו חוברת טובה.

אדמיני „המצפה"

הוצאת „תושיה" ורשה.

יצא לאור ונשלח לכל החותמים הספר הראשון (Nr. 1) של

הביבליותיקה הגדולה

כל שירי ר' שמואל הנגיד

ערוכים וסדורים, מגהים ומבארים ע"י דר. ח. בראדי (פראג)

ספר ראשון

מחירו 50 קאפ. עם המשלוח 56 קאפ.

מחיר החתימה: לשנה 10 רובל עם המשלוח 12 רובל, וכן לחצי ולרבע שנה בערך. — בחו"ל: הוספה של 1 רובל לשנה בעד המשלוח.

אפשר לשלוח מישם בכספי המדינה לפי המורס. — פרוספקט מפורט ע"ד הביבליותיקה הגדולה ישלח הנם לכל דוריש.

Verlag „Tuschijah" Warschau.

בגליציה אפשר לחתום אצל כל המו"ס העברים.

מיין האטעל
אין רעסטויראציע כשרה

נעבען קאפע צענטראל
אין קאלאמעא - -

איז פון אלע יודיש ארטהאדאקסע געסט אלס זעהר בעקוועם, ביללינ און אנגענעהם אנערקאנט געווארען.

גרויסער זאאל געאייגנעט פיר אונטערהעלטע, פארטרעגע און חתונות, שענע צימער, בעסטע כשרה קיכע, קויפמעגנישעס גאסטהויז, בילינע פרייזע. פיר האנדעלסרייזענדע פארצוגספרייזע. קומט איבערציינט אייך.

SALOMON SPERBER, KOLOMEA.

מודעה רבה.

לעדת ישורון, אשר ישימו פעמיהם לבקש תרופה ולמצא טרף בהכשר גמור, בלי שום חשש ופקפוק, יבואו ויפנו אלי:

פענזיאן שטערן „ווילא פיארענטינא" אבבאציא

פארמאלס פענזאן מאוקאוויטש

בנוי לתלפיות על חוף הים לתפארת כל רואיו. יפים ונעימים חי' חדריו במקום שהשמש מרפא בכנפיה, והמאכלות יטעמו לחיך כל אוכליהם. גם מרחצאות, תפלה בציבור ערב ובוקר.

ועל"ז מעידות תעודות מגאוני וגדולי זמננו.

הק' **מאיר שטערן.**

יצא לאור
קאטאלאג נו׳ 60

רשימת ספרים ישנים.

לאלה החפצים באמת לקנות ספרים הנני שולח את רשימתי זאת וגם רשימותי הקודמות הנם.

I. KAUFMANN, BUCHHANDLUNG
FRANKFURT a. M.
Börnestr. 41.

האכפרימא פאסטא

צו שוהע און צו מעטאל

אין אלע פארבען און גרעסען פון די גענעצליך געשיצטע מארקען Feniks און Tęcza טרוקענט קיינמאל נישט אוים, פוצט האכגלאנץ, שאדט נישט דעם לעדער, אויך גליצערין-פאסטא, ליעפערט די כעמישע פאבריק

CH. i J. TEITELBAUM
Kraków, Bonifraterska 5,

ביי אבנאהמע פון 100 דוצענד פער נאבנאהמע ספעפאראטע אפערטע. ליעפערונג פראמפט, רעעלע בעדיענונג צו פולסטע צופריעדענהייט גאראנטירט. מוסטערן פיר 40 העלער מארקען. פלאץ-אגענטען אין גרעסערע שטעדט

גענוכט.

קאניאק לאגער של פסח

אצל

PINKASZ RATH
Slivovitz- & Cognac-Lager und Brennerei
Borgoprund Siebenbürgen.

על כשרותי ונאמנותי יעידו; ש״ב הרב הגאון האבדפ״ק וש״ב הרב הגאון הצדיק מדעעש שליט״א.

נור 2 העללער קאסטעט זיא איינע פייערקאססע

ציכזען דעם בעטראגעם פער טאג אונד זאלל איינע זאלכע אין קיינעם געשעפטע אונד אין קיינער וואהנונג פעהלען, דא זיא דאדורך רוהיג שלאפען אונד פאהרען קענען אונד אונטערוועגם זיך איהרעם פערמעגענס זיכער פיהלען.

עם ליעפערט דיא בעסטע קאנסטרוקציאן פייערפעסטען אונד געגען איינברוך זיכערע קאססען אוים דער

וויענער קאססענפאבריק

זעהר קאנקורענצפעהיג פיר וויעדער-פערקייפער אונד פריוואט פיר זעמטליכע צוועקע אונד צו יעדעם מעבעל-גארניטור לויט וואונש אהנע מעהרקאסטע-פאסענד

ARON SCHWARZ, CHRZANÓW.

סאלידע פלאטצפערטרעטונגען ווערדען געזוכט. — פערלאנגען זיא אפערטע.

M. Gutwirth, Bochnia

liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen.

ביום 1 להדש יולי 1909 נפתחו בלבוב עסק׳

KREDIT-UNION

reg. Gen. m. b. H.

Lemberg, ul. Karola Ludwika 35

תכלית מוסד הבנק הזה של אגודת שותפים גדולה היא להרים המצב הכלכלי של יהודי גליציא במתן הלואות בזול, תמיכת כל התאמצות להסתדר, המתגלה באיזה מקצוע ומקום, וביחוד ביסוד מחסוני תעשיה ואגודות כלכלה מכל המינים ועזרה כדרך בנקים מרכזים במפעלי עסקים של סוחרים ובעלי מלאכה יהודים.

הננו מזמינים את אחינו בכל מקום שהם, לקנות מניותינו בנות 200 כתרים (מלבד 10 כתרים לקרן השמורה)

ולהפקיד אצלנו פקדונות כסף

נגד $4\frac{1}{2}$ אחוזים ממאה עסקא.

הנהגת הקרדיט־אוניון בלבוב.

כשרה זעלכווארען־פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ז. וו

אונד ערצייגט **נור פרימא־ווארע**

בהכשר הרה״ג ר׳ משה באב״ד האב״ד פה.

פירמא אֶנדערונג.

דיא גראָססע אוהרען-גאָלד, זילבער אונד יאָוועלען-האנדלונג דעם

SAMUEL CENSER'S SOHN & Co. KRAKAU

ווירד יעצט אונטער דער פירמא

LEO KAHANE, KRAKAU

אים זעלבען לאקאלע **Stradom 11** ווייטער געפיהרט.

דיעזע אלט בעוואֶהרטע פירמא נימּמט בעשטעללונגען זאָוויא רעפאראטורען צו ביללינען פאבריקס-פרייזען ענטגעגען אונד ווערדען זאָלכע פראָמפט אונד זאָרגפאָלטיג בעווערקשטעלליגט. — איינקויף פאָן גאָלד, זילבער אונד יאָוועלען צו דען האֶכסטען פרייזען.

דבר יום ביומו

הלק שני על ששה חדשי החורף מן בא״א הרב הדרשן ר׳ חיים קנאללער נ״י מפרעמישלא בעה״מ ספרי „פרי חיים", דרשות ו„פרי חיים" לדרושי רמ״ץ וביאור „פרי חיים" על חמש מגלות ו„כבוד חכמים" על תורה וס׳ „בן חלד" וס׳ „אחד השיחים" וס׳ „דבר יום ביומו" ה״ר. מעשהו בחלק שני כמעשהו בחלק ראשון מהזיק ר״מ עמודים אקטאף גדול. תוכנו לידע כל ימי חודש באיזה יום בשבוע יחולו בכל יום ויום דברי תורה, אגדה, מנהג או דין הראוי לאותו יום והמאורעות שארעו ביום ההוא לישראל. גם פטירת גדולי עמנו וצדיקיו ז״ע ודברי תורה מהם לעת הצורך. מהירו כתר אחד הפישי מז פורטא. — וכ״כ יש עוד למכירה, כל עוד לא נמכרו כלם החלק הראשון „דבר יום ביומו" על הדשי הקיץ מכורך היטב בעד 1.50 קראנע חפשי מפורטא ואלה שכבר שלחו מעות יקבלו הספרים בימים אלו חפשי כנ״ל ואם אתמהמה איזו ימים אל תתמהו, כי קשה העבודה לשלוח לכלם בפ״א וההכרח לשלוח בזה אחר זה, אבל כלם יקבלו בטח אי״ה בימים אלו.

בן אודיע, כי הדפסתי בהסכמת גדולי הדור עבור אנשים עוברי דרך או עולי ימים סידור בלי השמות הקדושים ויקרא בשם בהיקו ישא שיוכל הנוסע או העלם לישא הסידור בחיקו מבלי חלל השמות הקדושים ונדפס בסטערעטיפען של הגאון הצדיק מ׳ יעקב מאיר מו״ץ דק׳ מינסק ברוסיא וגדולי רוסיא משבחים מעשהו. מחירו בכריכה טובה הפשי מפורטא 30 העללער ולמו״ס ינתן ראבאט כנדוג.

צבי קנאללער מפרעמישלא.

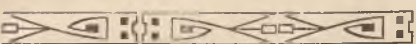
המעות לשלוח עפ״י אדרעססע:

Buchdruckerei Knoller & Sohn, Przemyśl (Galizien).

חדשה

הנני מתכבד להודיע, כי עבדתי את מכתבי הוראתי גם בשפת הוראה יהודית המדוברת. ועתה יוכל כל אחד להשתמש במכתבי הוראתי, גם אלה באין להם שום ידיעה באשכנזית ובטוחים הם כי ישיגו להם את השפה העברית בכל מקצעותיה על נקלה בזמן קצר. עדים הם אלפי התלמידים שהשתמשו במכתבי הוראתי ובאו, על ידם למטרתם באפן אשר לא קוו. פרוספקט מפרט הכל, זרגונו או אשכנזי. (השולח 25 הלר. בעד הפרוספקט מקבל את ספרי „תמונות ונפ׳פים" הכל אין כסף). מכתב לדוגמא בשפת הוראה זרגונית 1.20 בשפת הוראה אשכנזית (באותיות עבריות) K. 1.—

S. WAŁKOWSKI, KRAKAU
Postfach 119.

האטעל ורעסטוראציאן כשר

לבע״ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב, רחוב רזעניצקא 13

טעלעפאן נו׳ 1314

מעטה משובה

J. B. RAPAPORT
Dąbrowa bei Tarnów
GROSSMETHBRAUEREI
Gegründet im Jahre 1878,
u. Premionirt mit Goldenen Medailen.

עמפעהלט זיינע אללגעמיין געריהמטע ערציינונג אין פערשיעדענען סארטען, א. צ.: ראטהען, וויסען, דאפפעלמעטה, קאפאוויין, מאלינאק, ווישניאק, אלטער-בוטעלען-מעטה, אללא מאלאגא צו ביללינגען פרייזען; פערנער ביענענוואקס און שלאדערהאניג פיר קאלאניאל-ווארענהאנדלונגען. — פיר רעעלע בעדיענונג אונד פאללסטע צופריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

HOTEL KATZ

Rzeźnicka 7, Lemberg

טעלעפאן נומר 1360

הוא האכסניא והמסעד שלי, שהיו כמה שנים ברחוב רייטאנא ועתה נעתקו הלום ערוכים בחדרים מרווחים ומאכלי מעדנים ערוכים בתכלית הכשרות והנקיה לאחינו בני החרדים, אף למהדרין מן המהדרין.

יוסף כ״ץ.

גענזע־פעטט.

ראהעס אונד געקאכטעס פערזענדעט כשר **טעגליך פרישעס** לפסח

Juda Zins, Husiatyn, (Galizien)

פרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים מבעזאן, מפרעמיסלא ומסטרי זענדע אויף פערלאנגען.

Wyd.: Naftali Hof / S. M. Laser
Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.